X m. 1935 m. rugsėjo mėn. 9(117) Nr.

JAUNIMO DRAUGAS

VILNIAUS KRAŠTO JAUNUOMENĖS MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

Redakcija ir Administracija: Vilnius, Dombrovskio gt. 5—1.

ŠVIESOS DARBO METUS PRADEDANT.

Jau gelsta medžiai, tuštėja dirvos — artėja ruduo, lietingos dienos, ilgieji vakarai. Jau baigiasi laukų ir prasidės namų darbai, kuriems atlikti reikės mažiau laiko. Liks nemaža laisvų valandų.

Skirkim tas visas laisvas valandas švietimuisi. Turime daug lavintis ir šviestis, nes tamsiam žmogui sunku pasauly gyventi. Visi jį skriaudžia, išnaudoja ir nieks su juo nesiskaito. Nelaimingos ir tautos, kurioms trūksta šviesos.

Švietimosi reikalingumas tinkamai yra jau suprastas visur ir nereikalauja įrodymų.

Italijos diktatorius Mussolini, kartą atvykęs į jaunimo suvažiavimą, kuriame turėjo pasakyti programinę kalbą, bemaž nekalbėjo, tik, ištiesęs ranką, parodė knygą ir tarė: „Čia ieškokit kelių savo ir savo tėvynės garbingon ateitin". Visi jį suprato. Italija šiandie viena galingiausių ir šviesiausių valstybių.

Tol ir pas mus bus varginga ir sunku — kol laikraštis ir knyga netaps artimiausiu kiekvieno jaunolio draugu ir vadovu, kol ir mūsų jaunimas neims ieškoti geroj knygoj kelių geresnin rytojun.

Miesto jaunimas gyvena patogesnėse sąlygose. Jis turi įvairių šviesos šaltinių: mokyklą, kiną, teatrą, jam daug lengviau prieinama ir knyga.

Tuo tarpu kiek blogiau kaimo jaunimui. Kaime daug kuklesni šviesos šaltiniai. Ten svarbiausi lietuviškos šviesos židiniai, tai skaitykla ir d-jos skyrius, juose gaunamos knygos ir laikraščiai. Savų mokyklų labai maža, jų reikšmė lietuviškai kultūrai nebedidelė. Išnaudokim tuos svarbiausius mūsų šviesos židinius — skaityklą ir draugijas.

Kiekvienam jaunuoliui kįla įvairių klausimų: kas, kur, kaip, kodėl? Reikia į tuos klausimus atsakyti. Gerai, jei kas nors išaiškina, bet dar geriau pačiam surasti atsakymą knygose ar laikraščiuose. Beieškodamas knygoje atsakymo šiam klausimui, užtiksi dar įdomesnių žinių ir jomis praturtėsi.

Suradai atsakymą kuriam klausimui vienoj knygoj, paieškok ką apie tai sako kita, trečia ir t.t. Sugretink tas žinias ir parašyk trumpą paskaitėlę.

Ta paskaitėlė kaip tik tiks artimiausiam skyriaus susirinkimui. Pirma, antra be abejo, bus dar nevisai tobula, bet trečia, ketvirta bus jau geresnė. Pradžioje bus sunkumų, ieškant medžiagos. Čia gali ateiti pagalbon skaityklos vedėjas ir nurodyti kaip, kur ir ko ieškoti.

Taip jaunuolis padirbėjęs metus, kitus, atsakęs pats vieną kitą klausimą, paskaitęs susirinkime vieną kitą paskaitą, pačio parašytą, pralenks kitus, bus išsilavinęs ir apsišvietęs pilietis, o tada ir gyvens daug lengviau.

Atostogų metu keliaudamas po Vilniaus kraštą užsukau į vieną lietuvišką sodžių. Prie kelio gražus sodas, pilnas vaisių. Gretimi sodai tušti.

— Pasakyk, tautieti, kodėl Tamstos sode tiek vaisių, o kaimynų sodai tušti?—klausiu kieme stovintį šeimininką.

— Tai staityklos nuopelnas,—atsakė šypsodamasis kokių aštuoniolikos metų jaunikaitis.

— Kaip tai skaityklos? — klausiu toliau.

— Ot, paprastai. Kartą nuėjau skaityklon,—ėmė pasakoti jaunikaitis, — ant stalo pamačiau knygutę „Gelbėkim sodus“. Pavarčiau, vėliau paskaičiau, perskaičiau kitą, o vieną net tris kartus skaičiau ir pradėjau tvarkyti sodą pagal knygų nurodymus. Kai sutvarkiau, atsirado ir vaisių. Seniau ir pas mus būdavo tuščia, kaip dabar pas kaimynus.

— O iš kur gi išmokai pamidorus sodinti, — paklausiau, žiūrėdamas į randonuojančius darže pamidorus.

— A, tai vitaminai, ir gi iš skaityklos. Ten buvo knygutė apie vitaminus, sužinojau, kad ir čia jų netrūksta. Perskaičiau, kaip sodint, ir pamėginau. Pradžioje kaimynai juokėsi, kad dilges sodinu, bet kai rudenį gerai pasipelnijau, tai kitimet pradėjo visas sodžius sodinti.

Štai tikras pavyzdys, kaip galima pasinaudoti skaitykla. Čia minimas jaunikaitis mokslų neėjo, o taip apsiskaitęs, kad gali ir turi apie ką net su agronomais kalbėtis ir diskutuoti. Dabar tas jaunikaitis studijuoja, kaip iš burokų pasidaryti cukraus.

Nusistebėjau ir nudžiugau, kad taip sumaniai toks jaunas vyrukas tvarko savo gyvenimą ir lengvina jį knygos ir laikraščio pagalba. Tikrai graži ateitis jam šypsos.

Daugelis jaunimo jau prenumeruoja laikraščius, bet nevisi juos skaito. Peržiūrėt, permest akim, nereiškia dar skaityti. Reikia perskaityti taip, kad galėtum papasakoti kitam.

Jaunimas gerokai prasilavintų, jei kiekviename skyriaus susirinkime kas nors iš narių sureferuotų, ką rašo mūsų laikraščiai. Vienas papasakotų, kas dedasi pasauly, kitas—Nepr. Lietuvoj, trečias—mūsų krašte. Susirinkimai būtų įdomūs ir labai naudingi tiems, kurie pasakotų, ir tiems, kurie klausytų.

Taip per žiemą, per metus padirbėjęs jaunimas, iš tikro žymiai skirtųsi nuo nedirbusio. Gal toji pažanga iškarto bus ir nedidelė, bet bus ji tikra, o juk žingsnis po žingsnio ir šimtas kilometrų susidaro, tik reikia pasiryžymo, tik reikia valios.

Šiandie vargą vargstam. Vilniaus krašto lietuviai didesnį vargą vargsta, negu kitų tautų vaikai laimingesniuose kraštuose. O, rodos, ir pas mus taip pat saulutė šypsos, rodos, mūsų žemelė dažnai net derlingesnė negu kitur, rodos, lietuvis ir siela kilnus ir kūnu sveikas, jis darbą mėgsta ir kantrybės jam netrūksta, tačiau pas mus vargas.

Žinoma, to vargo priežaščių yra daug. Kitos jų, atrodo, giliai įsišaknijusios ir sunkiai pešalinamos. Tačiau svarbiausia mūsų vargo priežastis—apšvietos stoka. Kai lietuvis pakankamai apsišvies, jis mokės sukurti sau geresnę būklę. Tik negaiškim laiko, nes kiti mus pralenks ir paverš iš mūsų, kas geresnio. Juk ir šiandie jau lengvesnės duonos kąsnis mūsų krašte dažniausiai nebe lietuvio rankose,—tai mūsų praeities tamsumo pasėka.

Pradedam naujus šviesos darbo metus. Ar bus gausi šviesos derliaus piūtis metų gale, — tai nuo kiekvieno mūsų priklausys. Nepamirškim amžinos tiesos—ką pasėsi, tą ir piausi.

Pil.

JONAS ČEKAUSKAS.

ŽINOKIME.

Kas nori gyventi, tas turi kovoti.
Kas nori laimėti — nebijo kovos.
Kas nori Tėvynei savajai aukoti,
Tam kliūtys didžiausios kelių nepastos.

Kas darbo tik ieško — visuomet jį randa.
Gerai jį atlieka tik valios žmogus.
Kas vargo verpetuos jėgas sau išbando,
Tam laimė ant kelio ir džiaugsmas smagus.

Kas didžias idėjas įkūnyti trokšta,
Dėl jų vien gyvena — įvykdo tas jas,
Nes kliūtys, lyg bangos nuo uolos atšoksta,
Nuo vyro, kurs audžia kilniąsias gijas...

ŽALGIRIO MŪŠIS*).

Šiemet sueina 525 metai nuo Žalgirio mūšio, kuriame buvo sunaikinta vylingų kryžiuočių galybė ir ilgiems amžiams sulaikyta vokiečių „Drang nach Osten" (veržimasis į rytus). Tas istorinis mūsų bočių laimėjimas nulėmė lietuvių tautos ir visų kaimynių tautų likimą, todėl šių sukaktuvių proga naudinga ir įdomu tą didįjį įvykį prisiminti ir jį panagrinėti.

Viduramžiais dievobaimingi krikščionys keliaudavo į Palestiną — Šventąją Žemę—lankyti tų vietų, kur gyveno ir mirė Kristus. Tą kraštą pradžioj valdė arabai, kurie netrukdė krikščionims melstis. Vienuoliktojo amžiaus pradžioje Palestiną užkariavo turkai, kurie ėmė persekioti maldininkus, varžyti jų keliones ir neleisdavo krikščionims nuvykti prie Kristaus grabo.

Tuomet radosi noras Europos tautose atimti iš netikėlių Šventąją Žemę. Šiam sumanymui pritarė ir popiežius. Kilo karai tarp Europos krikščiuonių ir Azijos muzulmonų. Tie karai tęsėsi apie du šimtu metų (1095 — 1270). Vėliau buvo pavadinti Šventaisiais karais arba Kryžiaus karais. Šventoji Žemė iš karto buvo išvaduota, bet paskui vėl atiteko turkams.

Kryžiaus karų metu daugybės žmonių iš Europos plaukdavo Palestinon, kur daugeliui tekdavo suvargti, sirgti ir žūti kovose su muzulmonais. Reikėjo kam nors atvykusius globoti ir jiems padėti. Tam tikslui pradėjo steigtis dvasiškos brolijos-ordinai, kurių tarpe 1189 metais įsikūrė ir Vokiečių brolija vadinama: „Teutonų Marijos Panos Brolija". Tos brolijos nariai nešiojo baltus apsiaustus su juodais kryžiais, todėl vadino juos kryžiuočiais.

*) Referatas, skaitytinas jaunimo susirinkimuose.

Atėmus turkams Šv. Žemę, visos tos brolijos persikėlė Europon. Čia atkeliavo ir kryžiuočiai.

Tryliktojo šimtmečio pradžioje (1227 m.) Mozūrijos kunigaikštis Konradas, kariaudamas su prūsais, pasikvietė pagalbon kryžiuočius. Pavedė jiems valdyti savo žemes prūsų pasieny ir prašė ginti jas nuo prūsų užpuolimų.

Kryžiuočiai ne tik gynėsi nuo prūsų, bet tuoj patys pradėjo pulti jų žemes. Kryžiuočių karas su prūsais buvo labai nuožmus ir ilgas, jis trūko 53 metus (1230—1283). Kryžiuočiai skelbė pasaulyje, kad einą prūsų krikštyti, o iš tikrųjų ėjo jų žemių plėšti.

Draugijos užsienio lietuviams remti centro valdyba. Iš kairės dešinėn sėdi: dir. J. Vanagas-Simonaitis, Kauno miesto burmistras A. Merkys ir prof. M. Biržiška. Stovi ta pačia tvarka: insp. K. Kasakaitis, „Trimito" redaktorius J. Kalnėnas, adv. R. Skipitis, V. Daudzvardas, dr. prof. K. Sleževičius. Šių asmenų rūpesčiu ir pastangomis 1935 metais rugpiūčio 11 — 18 dienomis Kaune buvo sukviestas pirmas pasaulio lietuvių kongresas ir įkurta viso pasaulio lietuvių sąjunga.

Kova buvo nelygi. Kryžiuočiams nuolatos plaukė talkon iš visos Europos gerai ginkluoti kariai, kuriems pasižymėjus kovoje su prūsais, tuomet dar stabmeldžiais, buvo duodamas karžygio vardas, atlaidai ir kitokios dvasiškos malonės. Praėjus 50 metų beveik visa prūsų žemė buvo vokiečių-kryžiuočių rankose. Didesnė prūsų dalis buvo išnaikinta, o likusieji buvo priversti nešti sunkų vergijos jungą. Užėmę prūsus kryžiuočiai pradėjo pulti kitas Lietuvos žemes, ypač Žemaitiją. Šioje kovoje parėmė kryžiuočius kitas vokiečių ordinas — kalavininkai, kurie jau nuo 1225 metų buvo įsikūrę Livonijoje (dabartinėje Latvijoje). Kelius kartus puolė Žemaitiją patys vieni kalavininkai, bet visuomet žemaičiai juos atremdavo, o 1236 metais kalavininkai buvo visai žemaičių sumušti. Sekančiais metais tos dvi brolijos-ordinai sudarė sąjungą ir jau iš dviejų pusių pradėjo pulti žemaičius.

Daug teko su kryžiuočiais kovoti Mindaugui, Gediminui, daugiausia bet gi teko grumtis su vokiečių ordinu dėl žemaičių laisvės Kęstučiui, kuris nesitraukė iš kovos lauko, ligi žilos senatvės. Tos kovos su kryžiuočiais, Kęstučiui žuvus, tartum testamentu skirtos, atiteko jo sūnui Vytautui.

Vytautas buvo netik gabus karvedys, bet ir geras politikas, todėl santykiuose su kryžiuočiais visuomet laimėdavo. Žygiuodamas į pietus ar rytus, kad netrukdytų jam kryžiuočiai, atiduodavo jiems žemaičius. Grįžęs vėl derėdavosi su kryžiuočiais, o deryboms nepavykus, kardu išvaduodavo žemaičius.

Galutinai sutvarkęs didžiulės Lietuvos valstybės reikalus rytuose ir pietuose, Vytautas ėmė ruoštis į lemiantį žygį prieš kryžiuočius. 1409 metais Vytauto remiami sukilo prieš kryžiuočius žemaičiai ir išvijo juos iš savo krašto. Buvo aišku, kad dėl to kils karas ir kad abi pusės panaudos jame visas turimas jėgas, atsives kovos laukan visus savo talkininkus.

Kryžiuočiai, matydami, kad Lenkijos karalius Jogaila, Vytauto pusbrolis, talkininkaus Vytautui, užpuolė Lenkijos žemes — Dabrynės kraštą. Karas truko neilgai. Kryžuočiai užėmė Drezdenką ir Santoką. Padarytos paliaubos. Karas atidėtas metams. Staigus kryžiuočių puolimas buvo padarytas tam, kad atbaidžius lenkus nuo sąjungos su lietuviais. Tačiau tas kryžiuočių žygis tik pagreitino Vytauto ir Jogailos susitarimą.

Netrukus Vytautas ir Jogaila susitiko Brastoj, kur aptarė būsimojo karo su kryžiuočiais planus. Iš čia Vytautas išvyko Vilniun, o Jogaila į Lietuvos Kamiencą ir skubiai ėmė ruoštis karan. 1410 metais birželio mėn. pradžioje buvo paskelbta kariuomenės mobilizacija Lietuvoje ir Lenkijoje. Nesnaudė ir kryžiuočiai. Jie siuntė savo pasiuntinius į visas Europos valstybes, visur skelbdami, kad Lietuva ir Lenkija, išsižadėjusios katalikų tikėjimo ir besirengiančios į kovą prieš visą krikščionišką pasaulį, o visų pirma prieš kryžiuočius. Daugelis kraštų kryžiuočių melams įtikėjo ir atsiuntė šimtus tūkstančių riterių jiems pagalbon. Tų metų liepos mėn. pradžioje abi pusės buvo visai pasiruošusios karui.

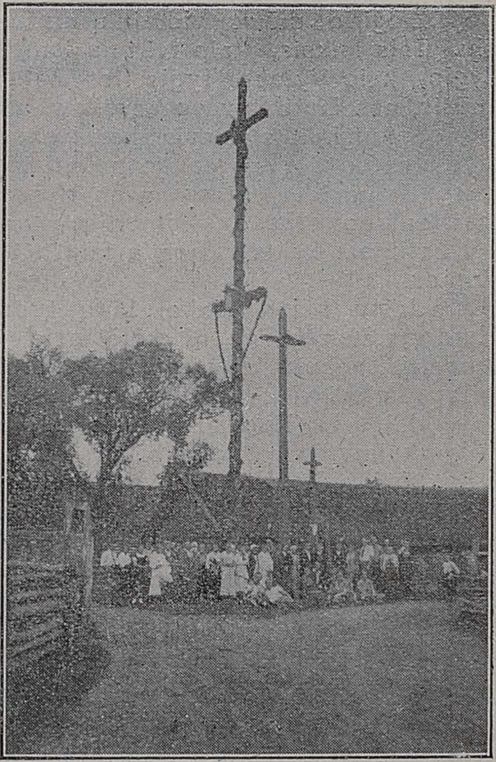
1910 m. liepos 15 dienos rytą patekėjusi saulutė, žvilgterėjusi į Žalgirio apylinkes, nustebo. Neplati gėlių pievelė, apaugusi jaunučiais krūmokšniais, skyrė dvi milžiniškas kariuomenes, kurios išdygo tamsiąją naktį.

Vienoje kalnuotoje pusėje juodavo apie 500 tūkstančių kryžių riterių apsiaustuose, blizgėjo prancūzų, anglų, vokiečių, vengrų ginklai, žvengė ispanų žirgai, sunkiai žingsniavo vyriausias kariuomenės vadas, kryžiuočių ordino magistras Urlich von Jungingen.

Kitoje žemesnėje pusėje, dešiniame sparne, Laubnero ežero pakrantėse tvarkėsi lietuviai, kairiajame sparne skubotai rikiavo savo eiles lenkų kariuomenės vadas, Krokuvos vaivada Zydramas iš Maškovičių. Viduryje šūkavo ant savo kareivių totorių chanas Saladinas, o netoli jų laukė pasiruošę čekai, smolenskiečiai ir kiti lietuvių talkininkai. Visur matėsi ant žirgo vyriausias karo vadas Vytautas, kuris rikiavo, tvarkė, ragino. Kariuominės užpakaly, milžinų pušų paunksny, palapinėje meldėsi lenkų karalius Jogaila. Sąjungininkai savo skaitlingumu prilygo kryžiuočiams, bet kai kurios kariuomenės dalys, ypač totoriai buvo menkai ginkluoti.

Lietuvos kariuomenė buvo išrikiuota trimis eilėmis. Tarp tų eilių buvo platoki tarpai. Mūšį turėjo pradėti dešinysis -- lietuvių sparnas. Jie turėjo suardyti priešo eiles. Puolimui gi nepavykus, greitai pasitraukti ir paskui tinkamu laiku vėl pulti priešą.

Apie 3 val. po pietų pasigirdo trimito balsas, skelbiąs kovos pradžią. Pirmiausia kautynės prasidėjo ietimis, paskui nuėjo darban kirviai, kardai ir kiti ginklai. Kryžiuočiai šaudė iš patrankų, bet be pasėkų. Pakilo didžiausias triukšmas, keiksmai maišėsi su mirštančių dėjavimais ir maldomis. Viskas aplinkui virė, kaip katile. Nelaimė tam, kas suklupo ar nukrito nuo arklio. Juos mindė ir priešai ir savieji. Didžiausias susirėmimas pradžioje buvo dešiniajame sparne.

Gražų tautiškai susipratusį Musteikos sodžių (Gardino apskr.) dabina dailūs lietuviški kryžiai, kurių priešaky stovi dviskersinis 15 metrų aukščio kryžius, pastatytas Šv. Kazimiero D-jos skyriaus šių metų pradžioje.

Ūmai perskrodė orą baisus kauksmas ir negirdėtas staugimas. Tai totoriai puolė kryžiuočius. Didysis magistras tuojau pasiuntė du atsargos būriu prieš totorius. Totoriai, kaip greit puolė, taip greit pradėjo trauktis atgal. Vytauto įsakimu pradėjo trauktis paskui totorius ir žemaičiai, nes jiems gręsė apsupimas. Vokiečiai, pamatę besitraukiantį priešą, ėmė giedoti pergalės giesmę „Kristus kėlės" ir pradėjo dar smarkiau pulti. Bet džiaugsmas buvo kiek ankstyvas.

Pradėjo kovoti ir antroji kariuomenės linija. Vytautas visą laiką buvo kovojančių eilėse, įsakinėjo ir pats kovėsi. Jis visada spėdavo pribūti ten, kur buvo reikalinga pagalba.

Po kurio laiko įvyko nepaprastas reiškinys. Šešiolika kryžiuočių pulkų dar visai nedalyvavusių kautynėse ėmė slinkti į kovos lauką. Pulkų priešaky jojo pats magistras Ulrich von Jungingen. Besigrumenčią kariuomenę apsupė vokiečiai iš visų pusių. Sąjungininkų kariuominė jau pradėjo sviruoti, o samdiniai ėmė bėgti. Tik štai, visai netikėtai pasirodė su savo sutvarkyta pabėgėlių žemaičių kariuomene (tokia buvo jo taktika) Vytautas ir užpuolė iš užpakalio kryžiuočių kairįjį sparną. Kryžiuočiams šitas puolimas buvo visai netikėtas. Įvyko žiaurios žudynės. Lenkai, pamatę grįžusius žemaičius ir totorius, atgavo dvasią ir ėmė smarkiau kautis. Staiga subraškėjo lietuvio ietis, surėkė kryžiuočių magistras ir, pasruvęs kraujais, krito nuo arklio. Kryžiuočiai sumišo ir ėmė trauktis. Juos apėmė baimė, kurią sukėlė magistro žuvimas ir kurią dar labiau didino totorių staugimas.

Prasidėjo baisios kryžiuočių skerdynės. Vienus guldė lietuvių, lenkų ir kitų kalavijai, kitus kilpomis smaugė totoriai.

Po valandos nutilo ginklų žvangėjimas. Pergalės džiaugsmo kupini rinkosi Vytauto kariai. Godžiai plėšė užmuštųjų šalmus, papuošalus ir ginklus totoriai, skaudžiai vaitojo sužeistieji, dejavo mirštantieji, padangėje klykė išalkę arai, krankė tupdami ant lavonų juodvarniai, o saulė, lyg pasibaisėdama žudinėmis, skubiai slėpėsi už miško, dengdama ilgu šešeliu kruviną karo lauką.

Žalgirio mūšis viduriniųamžių istorijoje laikomas didžiausiu mūšiu. Tais laikais, kaip tvirtina istorikas Koeleris, nebuvo taip didelio žygio, kaip Vytauto žygis ties Žalgiriu. Žalgirio mūšis tai buvo tautų mūšis, nes čia dalyvavo beveik visos Europos tautos.

Sąjungininkai nevisiškai išnaudojo savo laimėjimą ties Žalgiriu. Vytautas su Jogaila galėjo paimti ir paskutinę kryžiuočių tvirtovę Malburgą ir pasidalyti tarp savęs jų žemes. Tačiau to nepadarė. Vytautas pasitenkino atgavęs Žemaitiją ir pašalinęs pavojų Lietuvai iš vokiečių pusės ilgam laikui. Jogaila taip pat pasitenkino atsiėmęs nuo jų savo žemes.

Jeigu sąjungininkai būtų tuomet kryžiuočių ordiną išbraukę iš Europos žemėlapio, tai greičiausia nebūtų susikūrusi galinga vokiečių imperija, nebūtų buvę didžiojo karo ir apskritai Europos tautų istorija būtų nuėjusi visai kita kryptim.

Jeigu kryžiuočiai būtų laimėję Žalgirio mūšį, tai lietuvių tautą ir kitas kaimynines tautas būtų sutikęs senovės prūsų likimas, o vokiečių imperijos sienos būtų buvę nukeltos toli į rytus.

Kaip matom, Žalgirio laukuose lietuviškas kardas suklupdė išdidžius vokiečius ir ilgam laikui sulaikė jų veržimąsi į rytus. Ties Žalgiriu mūsų tauta nusipelnė amžinos garbės vainiką ir padėjo tvirtus pamatus savo laisvei.

A. B.

LIETUVMYLIS.

Skambėk, daina...

Skambėk, daina, daina galinga,
Po tėviškės plačius laukus,
Skambėk, daina žavi, ugninga,
Prikelki Lietuvos vaikus...

Seniau mūs' bočiai taip dainavo,
Kovon už laisvę traukdami,
Ir drąsiai su priešu kariavo,
Tėvynės žemę gindami.

Lai nuo dainų įkaista oras,
Teskamba girios ir šilai,
Lai lietuvius vėl ima noras
Dainuoti rytą ir vėlai..

Tėvai su daina nesiskyrė
Ir laimėj ir sunkiam varge,
Nors daugel jie kančių prityrė
Skriaudos ir paniekos drauge.

Ir mes privalome dainuoti
Gražias lietuviškas dainas,
Dainuodami pirmyn žygiuoti
Į mūs' tautos giedžias dienas..

A. A. Emilija Vileišienė.

Šių metų rugpiūčio 26 dieną atsiskyrė su šiuo pasauliu nenuvargstanti šio krašto veikėja a. a. Emilija Vileišienė. Visas jos gyvenimas tai kova už lietuvybę, už lietuvišką kultūrą ir už lietuvių teises.

Gimė a. a. Emilija 1861 m. Besarabijoj. Mokslus ėjo Petrapilyje, kur uoliai dalyvavo lietuvių gyvenime. 1897 m. atvažiavo į Vilnių, kur gyveno ir kovojo iki pat mirties.

1919 m. mirus jos vyrui Antanui, kurs buvo žinomas Vilniuj daktaras, buvo Aušros Vartų lietuvių mergaičių bendrabučio vedėja. Karšta ir energinga lietuvė skiepijo tą dvasią ir savo auklėtinėms. Tuo pat laiku pasižymi kaipo kovotoja už lietuvių teises bažnyčioje. Paskutiniu laiku rūpinosi, kad Aušros Vartuose pasiliktų lotyniškas pašaras.

A. A. Emilija Vileišienė.

1920 m. teko ir Lukiškių kalėjime sėdėti. Iki paskutinių dienų uoliai dalyvavo lietuviškų draugijų steigime ir jų veikime, rinko aukas nukentėjusiems nuo karo šelpti. 1928 m. važinėjo net į Ameriką rinkti lietuviams moksleiviams aukų.

Daug labai rūpinosi jaunimu, o ypač akademiniu, kuriam teikė ir dvasinės, ir materialės pagalbos. Atsidėkodama Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjunga išrinko ją savo garbės nariu. Taip pat buvo išrinkta ir Šv. Kazimiero D-jos garbės nariu.

Iškilmingos šios veikėjos laidotuvės buvo rugpiūčio 29 d. Pirma iš ligoninės buvo nulydėta šv. Mikalojaus bažnyčion, kur atlaikyta gedulingos pamaldos. Pamaldų metu giedojo vyrų choras, solo pagiedojo Kauno operos artistė Vincė Jonuškaitė-Zaunienė. Pamokslą pasakė vietos klebonas kun. Čibiras, apibudindamas Velionės garbingą asmenį. Pamaldose dalyvavo ir būrelis atvykusių iš Nepriklausomos Lietuvos— Velionės giminių ir kai kurių organizacijų atstovų. Eiseną į kapus vedė kun. Viskantas. Karstą nešė lietuviai studentai. Baigdamas atsisveikinimo žodį ant Velionės kapo kun. Viskantas pareiškė visų atvykusių iš Nepr. Lietuvos giminių ir organizacijų atstovų vardu Vilniaus krašto lietuviams užuojautą. Po to dalyviai sugiedojo „Angelas Dievo“ ir Tautos Himną. Kapą pridengė 18 gražių vainikų.

A.

ATEITIES KARAS.

Neatsižvelgiant į tai, jog kasmet daromos įvairios taikos sutartys, karo pavojaus šmėkla neatstodama seka žmoniją. Karui artėjant, atrandami vis nauji griovimo ir žūdymo tikslams technikos prietaisai. Dabartis jau turi tą, ką prieš kelioliką metų buvo sukūrusi dailioji literatūra, rašytojų fantazija.

Prieš kelioliką metų Wellsas savo romane „Pasaulių karas", toj nuostabioj pasakoj apie žemės karą su marsiečiais, pirmą kart rašė apie chemijos laimėjimų pritaikinimą karui.

„Marsiečių šoviniai dar žemėj nematyti, neregėti, smarkiai krisdami, suduždavo ir išmesdavo ištisus debesis sunkių juodų dujų, kurios pradžioj kildavo aukštyn, kaip kokia tiršta migla, kuri paskui vėl nusileisdavo ir iš lėto paplysdavo po visą apylinkę. Gana buvo šiai miglai ką užgauti arba kam nors ją vienu įkvėpimu įalsuoti, tą žmogų ar gyvulį mirties spinduliai apgaubdavo".

Vakar dienos fantastas Wellsas šiandien tampa realistu. Tad verta susidomėti ir kitu jo veikalu: „Išvaduotas pasaulis", kur jis aprašo būsimą 1950 m. karą. Jei tik prieš dvidešimt metų praūžęs karas buvo mašinų karas, kurį sudarė įvairūs griovimo prietaisai, tai ateities karas visai priešingas reiškinys. Milžiniškas šimtatonines patrankas ir tankus pakeis nematomi eteriniai spinduliai ir dujos. Eteriškas lengvumas — pirma ateities karo savybė. Kita savybė: tyla, nuostabi ir keista, nepaprasta ir slėgianti tyla. „Mirtis bus visiškai tyli... nežmoniškas buvusio karo dundėsys ir absoliutiška, iškilminga ateities karo kapų tyla"—koks priešingumas.

O pereinama čia nuo nepaprastai sunkaus, į nepaprastai lengvą, nuo pragariško traškėjimo į iškilmingą tylą, nuo armijų ir karvedžių karo, į profesorių karą.

Kitas vokiečių rašytojas Adolfas Riflingas savo knygoj „Ateities karas" stengiasi praskleisti nepermatomą ateities uždangą.

Pasiremdamas dabartiniais chemijos laimėjimais, Riflingas vaizduoja skaitytojui pasibaisėtinas scenas.

Savo pasakojimą autorius pradeda susitikimu su seneliu prancūzu; tas susitikimas įvyksta vienam Šveicarijos viešbuty kalnuose „kur galingas pavasaris dvelkia gyvybine jėga, kur svaigsta žmogus vidudieny nuo saulės, o vidunaktyje nuo gėlių kvapo". Senelis labai juokingas, judrus, plepus ir linksmas žmogus. Kartą, kai buvo gegužės mėnesio vakaras ir kai pavasario kvapai pripildė atvėsusį orą, šis senelis, išgėręs daugiau, kaip kad prastai išgerdavo, tapo labai kalbus ir linksmai juokaudamas pasakojo apie artimos ateities karą. Pasirodė, jog linksmabūdis senelis yra chemikas, jo vardui bus lemta ateityje pagarsėti pasaulyje.

„Kas Fošas ir visi šitie išgarsintieji jūsų maršalai? — sako jis. — Štai mes jums tikrą karą parodysim su tikromis baisybėmis! Mes žūdysim po vieną milijoną žmonių per valandą — cha, cha, cha!!".

Senelis chemikas linksmai pasakoja apie būsimą neišvengiamą cheminį karą. Ateities karas vyks ne fronte. Naujas karas užsiliepsnos, staigiai. Staiga nežinia iš kur atsiras dujų debesys, be jokio garso skverbsis dujos visur, nuo jų nepasislėpsi. Mirties patiesalu nuklos pasmerktąjį miestą: visuose jo namuose, gatvėse, soduose, lovose, kėdėse — visur bus pilna lavonų.

Tačiau ne visos dujos skausmingą, naikinančią mirtį neša. Esama dar ypatingų dujų—psichinių dujų. Čia Riflingas numato tikras ateities cheminio karo perspektyvas, toks karas galimas ir įvykdomas. Jau praūžusio karo metu vokiečiai turėjo juokdinančias dujas; tai ir yra tos psichinės dujos. Ateities karui šis ginkas dar labiau bus patobulintas. Įsivaizdinkit dešimts ar šimtą tūkstančių juoku kvatojančių kareivių. Šis juokas labai užkrečiamas: juo užsikrečia vienas žmogus nuo kito, kuopa nuo kuopos, pulkas nuo pulko ir t. t. Visa armija lyg pasiutusi kvatoja. Nesuvaldomas kvatojimas išsiveržia iš šimtų tūkstančių gerklių, per dešimtį mylių klega klaikus kvatojimas, kamuojantis kvatojimas. Žmonės jėgų netenka besijuokdami; jie jau mato besiartinančią mirtį, tą neišvengiamą, linksmą visuotinę mirtį — jie visi iki vieno prisikamavę ją mato, jos laukia ir kvatoja.

„Sveikame kūne — sveika lietuviška dvasia", tarė Randamonių sodžiaus (Gardino apskr.) jaunuoliai ir energingai ėmėsi sporto.

Riflingas bijo, kad dabartinis žmonių pasaulis su visa jo tūkstančių metų kultūra nepavirstų per vieną cheminio karo dieną vienu lavonynu. Iš nuostabių laimėjimų ir įveikimų žmonija staigiai parblokšta sugrius į bedugnę. Iš stebuklų amžiaus, nuo radio, nuo elektros, amžiaus griš vėl į akmens, olų, gyvuliško gyvenimo amžių. Kiekvienu momentu tas baisus faktas galįs įvykti. Tik maža žmonių dalis pasislėpusi olose su vandens ir valgio atsarga galės gyva išlikti.

Toks yra vokiečių rašytojo kūrinys, kuriame žūsta žemės rutulio paviršiaus pasaulis, o požemio urve gelbsti savo gyvybę žmogus.

Kitas dabartinis rašytojas Arturas Golitčeris numato tą patį:

„Dar vakar dieną miestas žėrėjo šviesos reklamomis... — šiandien nelaimę lemianti žalsva migla kybo ore ir plisdama apsiaučia visą miestą. Ji visur slenka ir visiems kvapą užgniaužia: šviesos bijantiems kurmiams ir arams, pudrotoms ir dažytoms lėlėms... ji visur persekioja ir visur įsiskverbia: net į slapčiausius požeminius urvus, katakumbų slaptukes, ji pasiveja ten visa, kas gyva, suspaudžia jiems gerklę ir metodiškai drasko organizmo audinius, raumenis, kaulus..."

Jaudinantį vaizdą piešia Bacheris:

„Prasidėjo pirmoji baisių oro kovų fazė, šioms kovoms buvo lemta išspręsti tolimesnį Amerikos likimą. Apačioj, žemėj judėjo mechaninės armijos: tankai, šarvuotieji traukiniai, automobiliai, milžiniški dūmų bei nuodų kamuoliai ir bangos ritosi žeme... nuodų debesys apgulę laikė žemę. Ištisi miestai skendo dujų jūrose... gėlės, miškai, pievos nusidažė įvairiomis spalvomis: žaliomis, mėlynomis, violetinėmis. Dujos sukūrė nuostabiausį spalvų žaidimą. Ištisas apylinkes gaubė mirštamo miego skraistė“.

Iš to veikalo kyšo mintis, jog visokių konferencijų nutarimai draudžią dujų karą, esą liks tik popieryje. Jei valstybė ateities kovoj norės tapti nugalėtoja, ji panaudos dujų galybę iki galo. Visos idėjos, visi argumentai prieš karą leistini tik iki tam tikro momento, būtent: iki karo paskelbimo, kada prasidės baisi kova dėl viešpatavimo pasaulyje.

Vokiečių mokslininkas Hans Dominik romane „Mirties spinduliai“ aprašo karą 1955 m. tarp Amerikos ir Anglijos. Tačiau jaunas inžinierius Bursfeldas nori padaryti, kad karas techniškai taptų visai negalimas. Išranda mirties spindulius ir paleidžia juos į Anglijos ir Amerikos laivyną. Šie spinduliai abiejų priešininkų laivuose paraližuoja mirties mašinas. Ypač įdomūs tie romano puslapiai, kur vokiečių rašytojas aprašo nusiminimą tų, kuriems atimta galimybė pradėti jūros mūšį Atlanto vandenyno plotuose. Anglų ir Amerikos laivų komandos siunčia radio pranešimus savo valdžioms: „...Esam pasiruošę mūšiui. Šūvio atstumas mus teskiria nuo priešo. Patrankos neveikia. Torpedos sugadintos“ ir t. t. Mirties spinduliai baisiai nubaudžia priešus. Komendantas matė, kaip aeroplanas jo akyse virto garu, o paskui iš jo nieko nebeliko.

Kai jis pats pateko į degančių spindulių pluoštą tai akymirksnyj užsidegė jo drabužiai. Jis dar norėjo grįžti, o jau buvo nebegyvas: sudegė, virto anglimi, pelenais. Visa tai atsitiko greičiau, negu mintis apie pavojų spėjo pasiekti jo smegenis.

Amerikos rašytojas London apysakoj „Nematytas užpuolimas“ aprašo Europos ir Kinijos karą, per kurį europiečiai iš orlaivių mėto mažučius stiklinius vamzdelius, panašius į žaislelius. Iš sudužusių vamzdelių po visą kinų šalį paplinta baisiausių ligų epidemijos. Šimtatoninės patrankos buvo tik žaisleliais palyginus su mikroorganizmu pripildytais vamzdeliais. Bakterijos irgi patenka į karo technikos arsenalus; čia joms užleidžiama garbinga vieta: plieno, švino ir sprogstamų medžiagų kalnai užleidžia joms prideramą vietą beprotiškoj kovoj dėl viešpatavimo pasaulyje

Visi šie rašytojai piešia XX amž. vidurio pasaulinio karo paveikslą. Šiame kare naudojamasi atomine energija. Atominės jėgos viską ardo ir griauna. Jų veikalų šiurpulingi paveikslai rodo, kaip žūsta civilizacijos centrai. Paryžiaus, Berlyno likimas primena Pompėjos likimą. Niekas negali išsigelbėti nuo atominių bombų: joki pasyvaus pasipriešinimo būdai ar priemonės, jokie šarvai čia nepadeda. Kuone žaibo greitumu lakstą ore aeroplanai sėja mirtį ir katastrofas po visą pasaulį.

Dar vienas labai galimas karo technikos prietaisas, kuris ateityje karą gali padaryti ne mažiau keistą ir pasibaisėtiną, kaip chemijos ar spindulių bei bombų demonai. Tas ateities artilerijos ginklas tai elektromagnetinės patrankos. Jos atidengia naujas griovimo ir ardymo perspektyvas. Tos keistos išvaizdos patrankos be jokio garso mėtys milžiniškus šuvinius už tūkstančių kilometrų. Tos patrankos galės pražūdyti visus pramonės ir kultūros centrus, kurios gali šaudyti iš anos pusės jūrų, dykumų ir vandenynų. Bet kažin ar taip bus. *Alfas.*

JONAS ČEKAUSKAS.

Brangusis jaunime!

Kol karšta dar širdis,
Kol šviesi dar akis,
Darban stok, brangusis jaunime!
Gal išblės ši naktis,
Gal laimužė prašvis,
Juk laimei sukurti mes gimę...

Jei kas dirbtų tiktai
Vien dėl to, kad už tai
Būtų atlygis geras paskirta —
Lai tas žino, vistiek
Eis toks darbas perniek,
Neturėdamas pamato tvirto.

Tuomet daug bus naudos,
Kai darban visi stos,
Didžia meile širdis pasipuošę.
Tada džiaugsmo daug bus,
Nugalėsim vargus,
Kurie kelią pastos mūs' žygiuose.

PASKUTINĖ PAMOKA.

Tą rytą aš pasivėlinau į mokyklą ir bijojau, kad nebūčiau baramas mokytojo Hamelio, o juo labiau, kad jis turėjo klausinėti iš gramatikos apie veiksmažodžių taisykles, o aš nemokėjau jų nei pradėti. Jau buvau sumanęs visai neiti mokyklon ir bėgti pasivaikščioti po laukus. Oras buvo taip šiltas, saulė švietė taip skaisčiai. Buvo girdėti, kaip pagiryje čiauškėjo ir švilpavo juodieji strazdai ir kaip pievoje, už lentų piovyklos, mokėsi muštrų prūsų kareiviai. Visa tai mane viliojo labiau, negu veiksmažodžių taisyklės; tačiau sugebėjau pasipriešinti tokiam savo geismui ir bėgte nubėgau mokyklos link.

Eidamas pro valsčių pamačiau daug žmonių, sustojusių ties stulpu, ant kurio buvo lipdomi pranešimai. Jau dveji metai praslinko, kaip iš ten, iš tos vietos mums ėjo vis blogų žinių: apie pralaimėtuosius mūšius, apie naujus maisto ir pašaro pareikalavimus ir aš nesustojęs pagalvojau: „Kas gi dabar ten?“

Paskui, man bėgant per rinką, kalvis Wachteris, beeinąs taip pat su savo mokiniu pranešimo skaityti, šūktelėjo: „Nesiskubinki taip, mažyti! Dar tu ir be to nueisi peranksti ten, savo mokyklon!“

Aš pamaniau, kad jis tyčiojasi iš manęs, ir sunkiai kvėpuodamas įbėgau nedidelin Hamelio kiemelin.

Paprastai pamokų pradžioj būdavo tiek triukšmo ir klegesio mokykloj, kad net gatvėj girdėdavos, kaip mokiniai, pirštais užsikimšę ausis, visi drauge kartodavo balsiai užduotąsias pamokas, kad geriau jos išmokus, kaip mokytojas savo didele linija mušdamas į stalą, šaukdavo: „Sėdėkite truputį ramiau!“

Tariau, kad tokiam triukšmui esant, man pasiseks nematant atsisėsti savo suole; bet tą dieną buvo visai ramu, it sekmadienio rytą. Langas buvo atdaras, ir aš pamačiau draugus tyliai sėdinčius savo vie-

tose, o poną Hamelį vaikščiojantį skersai ir išilgai klasės su savo baisia geležine linija po pažastim. Galite lengvai įsivaizdinti, kaip aš buvau paraudonavęs ir kaip drebėjau iš baimės!

Bet ne, nieko! Ponas Hamelis pažiūrėjo į mane ne piktai ir pratarė labai maloniai: „Eik greičiau, sėskis, Pranuti! Mes jau esame pradėję be tavęs". Aš priėjau prie suolo ir tuojau atsisėdau. Tik tada, šiek tiek atsikvošėjęs iš išgąsčio, aš pastebėjau, kad mūsų mokytojas buvo apsivilkęs dailiu žaliu apsiaustu, užsirišęs gražų kaklaraištį ir užsidėjęs juodą šilkinę kepuraitę, gražiai išsiuvinėtą, kurią jis devėdavo tik tuomet, kai atvažiuodavo inspektorius, arba kada mokslo metų pabaigoj buvo dalijamos dovanos. Be to, visa mūsų mokykla buvo kažkaip nepa-

Nusipelnęs Bažnyčiai ir lietuvių tautai Adutiškio klebonas kun. Benediktas Krištopanis savo bičiulių būry paskutinėmis dienomis Adutišky. Vyskupo Jalbžykovskio įsakymu, kun. Krištopanis š. m. rugpiūčio mėn. paliko savo mylimą Adutiškio parapiją, kurioje sėkmingai darbavosi 35 metus.

prasta ir iškilminga. Tačiau, kas labiausiai mane nustebino, tai mūsų kaimiečiai: senis Hauser'is, užsidėjęs savo triragę kepurę, buvusis meras, buvusis laiškanešys ir dar keli kiti, kuriuos aš pamačiau tyliai sėdinčius mokyklos gilumoj, paskutiniuos, paprastai tuščiuos, suoluos. Visi jie buvo nuliūdę. Senis Hauseris buvo atsinešęs seną elementorių, apkramtytais kampais, ir atsidengęs jį laikė ant kelių. Ant jo atidengtų lapų gulėjo dideli akiniai.

Kol aš į visa tą žiūrėjau, Hemelis atsistojo ant katedros ir tuo pat maloniu ir iškilmingu balsu, kuriuo jis šiandien mane sutiko, pratarė į mus.

„Mano vaikeliai, štai paskutinį kartą aš jus mokinu. Yra atėjęs iš Berlyno įsakymas nuo šio laiko mokyti vien vokiškai Alzaso ir Lota-

ringijos mokyklose. Rytoj atvažiuos naujas mokytojas. Šiandien bus paskutinė prancūzų kalbos pamoka. Prašau atidžiai klausyti".

Šitie keli žodžiai, it šiurpulys nukratė visą mano kūną. O štai ką tie nedorėliai paskelbė ties valsčium. Mano paskutinė prancūzų kalbos pamoka. O aš nemokėjau dar gerai prancūziškai rašyti ir daugiau nebepramoksiu niekados. Nejaugi man reikės tenkintis tuo, ką buvau išmokęs. Kaip aš gailėjausi dabar praleisto laiko, kaip aš pykau ant savęs, kad beieškodamas paukščių lizdų arba bečiužinėdamas Saaros upėje tiek laiko veltui praleidau. Mano knygos, kurios prieš tai buvo tokios sunkios, mano gramatika, mano šventoji istorija atrodė man tartum seni draugai, su kuriais buvo taip sunku persiskirti. Taip pat ir su Hameliu. Viena tik mintis, kad jis greitai išvažiuos, kad aš jo jau nebematysiu, vertė mus užmiršti ir jo liniją, kuria jis mus plakdavo. Vargšas žmogelis! Norėdamas padaryti savo paskutinę pamoką iškilmingesnę, jis buvo apsirengęs gražiais šventadienio rūbais. Dabar supratau, kodėl tie kaimo seneliai sėdėjo salės gilumoj. Tartum ir jie gailėjosi, kodėl dažniau neateidavo į šią mokyklą. Dabar jie norėjo tuo padėkoti mūsų mokytojui, kad jis keturias dešimtis metų gerai tarnavo, atiduoti paskutinę garbę žūvančiai tėvynei.

Taip pasinėręs mintyse išgirdau savo pavardę. Atėjo man eilė atsakinėti. Visa būčiau atidavęs, kad tik galėčiau išpasakoti tą garsią veiksmažodžių taisyklę, balsiai, aiškiai, be jokios klaidos; bet iš pirmų žodžių viskas sumišo galvoj, ir likau bestovis, nebylys, svyruodamas savo suole. Akių, kurios buvo pilnos ašarų, negalėjau pakelti. Išgirdau poną Hamelį kalbant:

— Aš tavęs nebarsiu, mano Pranuti, tu ir be to jau gana esi nubaustas... pats matai. Kasdien sakoma: „O aš turiu dar laiko, išmoksiu rytoj". Ir paskui pats matai kas darosi. Tai buvo didelė Alzaso nelaimė, kad jis švietimą atidėliodavo sekančiai dienai. Dabar šie žmonės turi teisę mums pasakyti: „Kaip? Jūs norite vadintis prancūzais, o nemokate nei skaityti, nei rašyti savo kalba. Ir čia dar ne tik tu esi kalčiausias, mano mielas Pranuti. Mes visi turime patys save kaltinti. Jūsų tėvai nelabai brangino švietimą ir nenorėjo jumyse matyti šviesius žmones. Jie verčiau siųsdavo jus žemės dirbti, arba bandą ganyti, kad uždirbtų keliais skatikais daugiau. O aš pats ar neturiu už ką save kaltinti? Ar aš nesiųsdavau dažnai jūsų laistyti mano daržo mokslo metu. Arba norėdamas meškerioti, ar aš drovėjausi paleisti jus anksčiau namo?

Paskui žodis po žodžio Hamelis pradėjo mums aiškinti apie prancūzų kalbą, kad tai dailiausia ir aiškiausia kalba, kad jos reikia tvirtai laikytis ir niekados neužmiršti, nes jei kuri tauta pakliūvanti vergovėn, tai kol ji laikosi savo kalbos, tai turi lyg savo kalėjimo raktą...

Baigęs paėmė gramatiką ir perskaitė mums pamoką. Aš labai stebėjausi, kaip viską puikiai supratau. Viską, ką jis mums sakė, atrodė taip aišku ir suprantama. Niekuomet aš dar neklausiau taip atsidėjęs ir niekados dar jis taip kantriai neaiškino. Tartum prieš pasitraukdamas norėjo jis suteikti mums visas savo žinias. Pamokai pasibaigus ėmėme rašyti. Šiai dienai Hamelis buvo mums paruošęs naujų pavyzdžių, kurių viršuj buvo parašyta dailiomis, apskritomis raidėmis: Prancūzija — Alzasas. Vertėjo pažiūrėti, kaip mes atsidėję rašėme ir kokia tyla viešpatavo. Buvo girdėti tik plunksnų girždėjimas. Per atdarą langą buvo įskridęs į mokyklą vabalas, bet niekas į jį ir nepažiūrėjo. Patys mažieji

vedžiojo savo lazdytes taip uoliai, sąžiningai ir drąsiai. Ant mokyklos stogo tyliai brukavo karveliai, ir aš juos išgirdęs tariau sau:

— Nejaugi ir juos privers brukuoti vokiškai?

Laikas nuo laiko pakeldamas akis nuo rašomojo puslapio, išvysdavau Hamelį sėdintį savo katedroj akimis įsmeigtomis į aplinkinius daiktus, tartum norėjusį savo žvilgsniu nusinešti su savim visą namelį. Keturios dešimtis metų buvo toj pačioj vietoj, turėdamas priešaky savo kiemelį. Suolai mokykloj nuo ilgo vartojimo buvo apsitrynę ir blizgėjo. Kieme augo dideli lazdynai, o apvynys jo rankomis sodintas, savo šakelėmis ir lapais apkabinęs langą pasiekė patį stogą. Kaip gaila buvo jam visa tai palikti. Kaip skaudu jam buvo girdint, kaip sesuo vaikščioja virš kambario ir raišioja daiktus: jau rytoj turėjo jie iš čia išvažiuoti, persiskirti visam laikui su šiuo kraštu. Jam betgi užteko drąsos baigti pamoką. Po rašomojo darbo turėjome dar istorijos pamoką; po to mažiukai visi drauge skiemeniavo: ba, be, bi, bo, bu. Kambario viduryj senis Hauseris užsidėjęs akinius ir laikydamas abiem rankom elementorių, tarė raides kartu su jais Matėsi, kaip atsidėjęs stengėsi jas gerai ištarti. Jo balsas iš susijaudinimo drebėjo. Jo skaitymas buvo taip keistas, kad norėjosi kartu verkti ir juoktis. O, kaip aš puikiai atsiminsiu šią paskutinę pamoką!...

Staiga bažnyčios laikrodis išmušė dvyliką; varpai pradėjo skambinti „Angelas Dievo". Tuo pat laiku už mūsų langų pasigirdo prūsų kareivių trimitai, kurie grįžo pabaigę mankštimus. Hamelis pabalęs atsistojo ant savo katedros. Niekuomet jis man neišrodė toks didelis...

— Mano draugai — pratarė jis — mano draugai, aš... aš... Bet balsas jo užsikirto, ir jis nebegalėjo baigti pradėto sakinio. Tada, atsigrįžęs į klasės lentą, paėmė kreidos gabalą ir paspaudęs parašė didelėmis raidėmis: „Tegyvuoja Prancūzija"!

Paskui liko bestovįs savo vietoje, galva atsirėmęs į sieną ir, netardamas nė žodžio, mostelėjo mums ranka ir mes supratom: „Viskas pabaigta... eikite!"

A. Daudet.

JONAS ČEKAUSKAS.

Aukštyn širdis.

Aukštyn širdis, brangūs broliai,
Mes galingi, mes jauni!
Ženkim laimėn stipriais šuoliais
Tyro džiaugsmo kupini.

Aukštyn mintį prie Aukščiausio,
Kai skausmai krūtinę spaus —
Jis atsiųs malonių gausių
Mums iš aukštojo dangaus.

Aukštyn siekius, kol širdyje
Dar skaisti jaunystė žydi.
Lai visi skausmai užgija,
Lai mūs' žygius džiaugsmas lydi.

Pasaulis iš 92 plytų.

Pažvelgę apie save, mes matom nesuskaitomą daugybę įvairių įvairiausių dalykų, kurie skiriasi vienas nuo kito. Tačiau visi šitie, rodos, taip įvairūs ir vienas į kitą nepanašūs savo išviršine išvaizda ir savumais dalykai, susidaro iš nedidelio skaičiaus medžiagų, kurios vadinamos elementais arba pradais. Pradai yra nedalomos, vieningos medžiagos. Pavyzdžiui, vanduo, paleidus per jį tam tikrose mašinose elektros srovę, išsiskiria į dviejų rūšių dujas: vandenilį ir deguonį. Ir vienos ir kitos šitos dujos labai dega, o jas sudėjus pasidaro vanduo, kuris ne tik nedega, bet ugnį gesina. Vandenilio ar deguonio jau į jokias sudėtines dalis išskirti negalima. Tai vieningos medžiagos—pradai.

Tai ne Afrikos didieji miškai, o gražus lietuviškas šilas (Marcinkonių valšč.), išvingiuotas Katros upokšnio, per kurį keliasi miškų mėgėjai — mūsų studentai ekskursantai.

Taipogi, darydami visokius bandymus su gryna geležim, auksu, sidabru, variu, švinu, cinu, siera, matom, kad tai nesudėtinės, bet vieningos medžiagos—pradai. Tokių pradų arba elementų mokslas iki šiol žinojo 90. Iš jų yra sudarytas visas pasaulis, ne tik visa mūsų žemė, bet, spėjama, ir visi kiti dangaus kūnai: saulutė, mėnulis, žvaigždės.

Reikia pažymėti, kad šitų pradų kiekis pasauly labai nevienodas Vienų yra labai daug ir jie visur randami, kitų visiškai mažai. Iš 90 žinomų pradų, tik 14 yra gamtoj plačiai pasiskleidę. Kitų yra visiškai nedaug. Kai kurių yra tik nežymūs pėdsakai. Pavyzdžiui, visas, rodos, taip įvairus žemės paviršius, ta mūsų žemelė, susideda tik iš 8 pradų. Daugiausia yra deguonio, kuris yra susijungęs įvairiausiomis proporcijomis su kitais pradais. Deguonis sudaro apie pusę mūsų žemės paviršiaus.

Antroj vietoj eina silicijus. Šitas pradas yra svarbiausioji dalis smėlio, žvyrio, akmenų, uolų. Jis sudaro apie ketvirtadalį žemės paviršiaus. Toliau eina aliuminijus (svarbiausia molio dalis), geležis, kalcijus magnezija, natrijus ir kalijus. Štai iš šitų negausingų pradų ta „motina žemelė"!

Vanduo, kaip sakyta, susideda iš vandenilio ir deguonio. Oras iš azoto, deguonio, angliarūkšties ir po trupučiuką kitų dujų. Gyvenantieji kūnai, kaip augalai ir visoki gyviai, taipogi ir žmogus, yra įvairiau sudėti. Gyvuose kūnuose yra daugiausia deguonio, vandenilio (vanduo) ir grynanglio. Gyvulių ir žmogaus kūnuose yra dar geležies, vario ir kitų pradų po truputį.

Visi kiti pradai pasitaiko retai, kai kurie labai retai, kaip: neon, xenon, ruthenium, samarium ir kiti.

Pamatinis visų pradų skirtumas — tai jų atominis svoris, kuris pareina nuo sudėtinių prado dalelių atomų prigimties. Lengviausius ir paprasčiausius atomus turi vandenilis, o sunkiausius ir sudėtingiausius — uranas. Pradų atominis svoris eina aukštyn tam tikra tvarka, kurią atidengė ir nustatė rusų mokslininkas Mendelėjevas dar 1870 metais. Tada buvo žinomi tiktai 63 elementai arba pradai. Prisilaikant Mendelėjevo nurodytos tvarkos, mokslininkai ieškojo ir rasdavo vis naujus pradus. Iki 1900 metų buvo surasta jau iki 80, o nuo to laiko atrasta dar 10. Taigi, iki šių metų viso pradų buvo žinoma 90. Tačiau, mokslininkų apskaičiavimas rodė, kad turi būti 92 pradai.

Dabar neseniai Amerikoj du mokslininkai profesorius Morfi ir dr. Alisonas atrado rūdoj dar vieną pradą, kurį pavadino ekacezium. Tai labai sunkus, panašus į platiną, tik daug sunkesnis metalas. Jis užima vietą pradų eilėj paliai radiumą ir turi 87 numerį.

Dabar, sekant Mendelėjevo ir kitų mokslininkų lentelę, trūksta tiktai vieno paskutinio prado nr. 85. Kaip jis bus surastas, tada bus žinomos visos plytos, iš kurių pastatyta ne tik mūsų žemė, bet gal ir visas pasaulis ir visa visata. Mokslininkai tvirtina, kad uranas, sunkiausioji pasaulio plyta, yra paskutinė. Daugiau, dar sunkesnių už uraną, bent mūsų žemėj, nėra. Dabar laukiama, kas suras paskutinę nežinomą, būtent numerį 85, pasaulio plytą.

JONAS ČEKAUSKAS.

Ilgesys.

Žiūrėjo į žemę išblyškęs mėnulis,
Palangėj šypsojos balti jazminai.
O ilgesys slėgė man širdį užgulęs.
Ko tuomet ilgėjaus? Neklauski — žinai...

Vaidenosi man tavo žydriosios akys,
Lyg rytą pražydę žibučių žiedai.
Gal būčiau aš tuomet tau daugel pasakęs ..
Vai ko, tu brangiausia, svetur išskridai?

Širdis mano plakti tau vienai norėjo
Ir būt prie tavęs taip arti, taip arti...
Palangėj tik krūmai lingavo nuo vėjo,
Krūtinėje rangės dalužė karti...

PASIAUKOJIMAS.

Jų buvo vienuolika žmonių, vienuolika vyrų. Visokių: jaunų, suaugusių, baigiančių senti. Vienų akyse dar degė vilties ugnelės, dar spindėjo pasiryžimas. Antrų — beliko tik šaltas bejėgiškumas, tik skaudus nusivylimas. O trečių akys buvo jau visiškai išsekusios be jokios vilties, be jokių užsimojimų. Drumsti, purvu užslinkę šaltiniai — buvo jų akys. Ir iš tikrųjų. Juk jų gyvenimas buvo toks purvinas, toks skurdus. Juos visus smaugė šaltais, geležiniais nagais žiauri, negailestinga gyvenimo tikrovė. Vieni dar gynės, antri buvo jau įveikti, o tretieji baigė dusti. Tačiau koks čia skirtumas? Ar ne vistiek? Juk visų vienoda dalia, visų tas pats galas, ankščiau ar vėliau žūti nugalėtiems. Ir tas tamsus, juodas savo likimo nujautimas juos dar labiau slėgė. Jie visi — visi vienolika gyvų – stovėjo gatvės kampe. Atrodė, lyg mūšy įveiktos kariuomenės nelaisvėn paimtas būrys. Taip jie buvo sumenkę, skurdūs ir baikštūs.

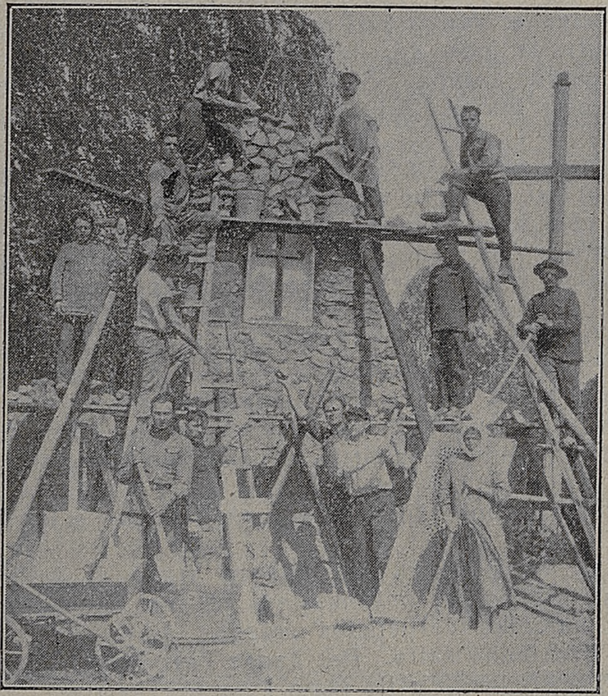
Ankstus rytas. Šiurpus, aštrus žiemos vėjas žarstė sniegą ir suko sušalusių, smulkių, lyg miltai snaigių verpetus. Snaigės buvo aštrios, it titnaginis smėlys. Kai vėjo banga tvodavo į veidą, jis pamėlynuodovo, galugerklėj pritrūkdavo oro. Visi vienuolika buvo plakami vėjo. Apie juos sukosi titnaginių snaigių verpetai ir tame baltame rūke jie susitelkę, lyg norėdami susišildyti, vienas prie kito buvo panašūs į kažkokias klaikias šmėklas. Jų visų rūbai buvo vieni skudurai ir vėjas negailestingai juos lamdė. Tik vienas iš vienuolikos avėjo šiek tiek geresnius batus. Trys jų buvo savo kojas apsivynioję suplėšytų maišų autais. Visi jie nuolat trepsėjo ir mosuodami rankomis stengėsi gintis nuo virinančio speigo. O vėjas nesiliovė siausti ir užkliuvęs tarpuvartėje, kvatojos:

— Kaip kvaili žmonės! Trobose šilta, smagu, malonu, o jie lyg šunes šąla gatvės kampe.

O vėjau, vėjau, kad tu žinotum. Jų lūšnose buvo ir šalta ir liūdna. Ten skambėjo ne sidabrinis, patenkinimo juokas, bet skurdus alkano vaiko verksmas, skaudus sergančios žmonos vaitojimas. Jie anksti atsikėlė ir žinojo, kad lauke šalta. Bet badas baisiomis, pūvančiomis akimis žiūrėjo į jų lūšnas, ir jie išėjo į gatvės kampą. Visi vienuolika. Jie net vienas kito nepažino. Pirmą kartą čia vėjo pagairėj susitiko. Bet kažkoks ryšys juos jungė į vieningą būrį. Tai buvo vienodų teisių, vienodo tikslo ir vienodos paniekos skriaudos ryšys. Ir jie visi vienuolika buvo lyg vienas, visi vienuolika prispausti vargo, kankinami alkio ir skurdo, netekę pagrindinės žmogaus teisės dirbti. Vienuolika bedarbių stovėjo gatvės kampe. Anksti jie čia atėjo. Atėjo laukti darbo. Gal kas pasamdys nuvalyti gatvėje sniegą, vežimą malkų sukapoti. Nors kiek uždirbs... Lūšnose juk liko alkanos šeimos. Ten jau kelinta diena nebekūrenta — ir speigas kėtė ledinius savo nagus. Juose visuose buvo viena mintis ir viena viltis gauti darbo.

Bet atsitikdavo, kad jie išstovėdavo visą dieną ir vakare grįždavo alkani, sušalę į savo lūšnas, kur viešpatavo tas pats šaltis ir badas. Nebuvo darbo. Ir dabar jie susirinko gatvės kampe. Visi vienuolika iš vargo lūšnų—vėjo pagairėje kovoti dėl gyvenimo. Miestas dar tik bunda. Gatvėmis skubėjo į dirbtuves darbininkai. Kokiomis godžiomis, pilnomis pavydo akimis žiūrėjo vienuolika į tuos darban einančius žmones! Jie nežinojo kitokios laimės, kaip darbas, sunkus, kruvinas darbas!

Pro šalį ėjo sotūs, kailiniuoti miesčionys. Jie nejautė jokio šalčio. Kai kurie piktai žiūrėjo į šią vienuoliktukę. Aišku, jie mąstė: „Valkatos, tingi darbo dirbti" ir patenkinti, kad greit ir lengvai pasmerkė „valkatas", vėl galvojo apie ką kita. Skambėjo varpeliai. Gatve skriste skrido vežimai prisėdę linksmų, patenkintų veidų. Įsirėžęs kuinas traukė sunkiai prikrautą vežimą. Ir gyvulys turėjo darbo. Jis buvo vert:ngesnis už vienuoliką bedarbių žmonių, grįš vakare į kūtę, gaus avižų ir šieno. O vienuoliką sutiks alkis ir šaltos lūšnos. Jose vaitos žmonos ir verks nevalgę vaikai. Ir tartum visi vienuolika piktu žvilgsniu nulydėjo kuiną.

Miečionių sodžius (Švenčionių apskr.) pasipuoš nauju $6^1/_2$ metrų aukščio paminklu, kurį šiemet stato vietinis Šv. Kazim. D-jos skyrius. Šį paminklą statant, daug sumanumo ir darbštumo parodė skyriaus pirmininkas Pranas Žemaitis ir vicepirmininkas Pranas Bielinis.

— Šalta — tarė vienas.

— Šalta-a — atsakė kitas.

O visi tą gerai žinojo ir jautė. Vieni mosavo rankomis, kiti daužė kojomis. Bet šaltis buvo neįveikiamas. Vienas užsidegė bankrutką. Paprasta naminė taboka, susukta laikraščio popieryje. Užrūkys—netaip jaus alkį ir šaltį. Ir toji bankrutka ėjo per visų lūpas, visi vienuolika traukė iš jos po dūmą, stiprų, kartų dūmą. Visi pirmą kart čia susitikę. Daugiau kuo jie pasidalinti nebeturėjo. Tai buvo lyg jų vienybės simbolis, jų vienodos, skurdžios dalios išraiška.

— Bloga...— tarė pamėlynavusios nuo šalčio lūpos. Tai buvo silpnas, vargų naštos kupron suvarytas žmogelis.

Lyg galingo žmogaus šešėlis jis stovėjo gatvės kampe. Jo kojos buvo sulinkusios ir jis visas, it drugio krečiamas, drebėjo. Skarmalai nešildė ir trūko jėgų. Iš visų vienuolikos jis buvo skurdžiausias. Vei-

das gilių raukšlių išvagotas, akyse jokios gyvybės. Jis be laiko paseno, nes žiaurus darbas jį suėdė. Jis buvo gyvenimo beveik visai pribaigtas ir šaltas vėjas, degindamas jo įdubusius, pageltusius skruostus, stebėjosi, kaip jis bepastovi ant kojų.

— Bloga, — lyg laukdamas paguodos pakartojo žmogelis ir patrynė rankomis šąlančias ausis.

— Pasiutiškai bloga, — atsakė jaunas vyrukas. Jis vilkėjo ploną, suplyšusį vasarinį švarką, įsigužęs jan jis nuolat trypė šąlančiomis kiauruose batuose kojomis. Gyvenimas dar nebuvo išėdęs visų jo jėgų.

— Kas tau! Tu jaunas, neturi šeimos, bet man... — atsakė žmogelis.

— Dvi dienos, kaip nevalgęs — pertraukė jaunasis.

— Bet man—tęsė žmogelis—serganti žmona, keturi alkani vaikai. Šeimininkas iš buto laukan varo. O jau antra savaitė, kaip nieko neuždirbu. Jei šiandien nieko negausiu, reiks tur būt, eiti ir pasikarti.

Ir jo be laiko pasenusiame veide skurdas išrėžė gilias sielvarto raukšles.

— Imk! — tarė vyrukas ir padavė baigiamą rūkyti bankrutką. Jis tik tiek teturėjo pašalpos.

Ūžė vėjas, alsavo speigas. Gatvės kampe stovėjo vienuolika. Prie jų priėjo storas, raudonu, nutukusiu veidu, išpurtusiomis akimis, patenkintas žmogus. Jis apžvelgė būrin susitelkusius, iš šalčio drebančius vyrus ir nusišypsojo. Jam reikėjo darbininkų.

— Ną ką, vyrai! Darbo norit?

Vienuolika lyg nustebo, lyg netikėjo. Manė, kad iš jų pasijuokti nori.

— Man reikalingi darbininkai ir, nelaukdamas atsakymo, ėmė pirštu rodyti į stipresnius, išskirdamas juos. Jis žinojo, kad čia nereikia sulygti užmokesnio, kad čia galima nupirkti ne tik darbo jėgą, bet ir patį žmogų.

Visi spaudėsi prie samdytojo. Kiekvienas norėjo, kad jį paimtų. Dešimts buvo išrinkta.

Iš vienuolikos stovėjusių liko tas pats žmogelis, kurio buvo serganti žmona ir keturi vaikai.

— Ponai, ponul, paimk ir mane, kuone su ašaromis prašėsi.

Užgriuvusios akys apmetė jį nuo galvos iki kojų. Jis buvo toks sumenkęs, toks silpnas, kad rodėsi, jog jis pats vos bepavelka kojas, jis netiko darbui. Nebuvo verta jį ir samdyti.

— Man reikalinga tik dešimts!

Žmogelis dar labiau pabalo ir jo akyse sužvilgo skurdo ašaros. Ir akmuo, žiūrėdamas į jį, galėjo susigraudinti.

— Na, darban vyrai!...

— Ponai, ponul...

Staiga iš dešimties išrinktųjų vyrų išsiskyrė tas, kuris jau dvi dienos buvo nevalgęs, žengė prie palikto ir tarė:

— Eik mano vieton!

— O tu — paklausė nustebęs.

— Aš... aš vienas... aš pakentėsiu... Tau žmona, vaikai—ir pastūmė dar vis nenorintį eiti savo draugą į būrį.

Dešimts žmonių dingo gatvės tolumoj. Jie nuėjo dirbti. Kampe, aštriuos snaigių verpetuos, liko bestovinti tamsi, nuskurdusio žmogaus stovyla. Bet kiek pasiryžimo, kiek jėgos, kiek kilnumo buvotame pasiaukojusiame, badui ir mirčiai į akis žiūrinčiame žmoguje.

Skersgatvy rūščiai švilpė vėjas. *K. Runza.*

JONAS ČEKAUSKAS.

Prašvis saulėta diena.

Sėkim, broliai, laimės grūdus,
Puoškim lūpas šypsena.
Lai pabus dvasia apsnūdus,
Lai sušuks — skausmų gana!

Mūs' jaunimo stiprios rankos,
Mūsų dar karšta širdis,
Nors padangėj audros trankos,
Dirbkim ir giedra prašvis...

Didis šūkis mūs', jaunime,
Mūsų obalsis kilnus:
Dievui, Brangiajai Tėvynei
Jaunos jėgos tegu bus!

Yra laimė ant šios žemės,
Tik ją turim rasti patys.
Būna dienos neaptemę,
Tik mes nesam jųjų matę...

Sėkim, broliai, laisvės grūdus
Su viltim, su šypsena.
Stok darban, dvasia pabudus,
Prašvis saulėta diena...

Apie kruviną**ją.**

Kruviną**ją** mūsų krašte sukelia tam tikros dizenterijos bacilos. Ši liga plinta gale vasaros ir pradžioj rudens. Kruvinosios bakterijų sėjikais esti sergantieji kruvinąja žmonės. Sergančių kruvinąja išmatose esti aibės kruvinosios bacilų. Kai tokiais išmatas išmėto pašaliais, tai kruvinosios sėklos, patekę į drėgnas vietas, ar į vandenį ilgai ten išsilaiko ir veisiasi, plečiasi.

Užsikrėsti kruvinąja galima tik pro burną prarijus su maistu ar gėrimu ligos sėklų. Per orą ta liga neprilimpa.

Kruvinoji labai limpama ir ja serga visokio amžiaus žmonės. Bet dažniausiai serga jauni ir vidutinio amžiaus. Liga svarbiausiai pasireiškia viduriavimais, ypač gleivėtai—kruvinomis išmatomis. Įvyksta aštrus storųjų žarnų kataras, kurs labiausiai paliečia mėšlinę. Tuštinimaisi esti dažni ir skausmingi. Baigiant tuštintis būna toks skaudus veržimasis mėšlinėje, lyg tartum žarnos verčiasi laukan. Išmatos būna skystos, jose esti daug gleivių, panašių į žarnų skutenas, ir kraujo. Kraujas būna susimaišęs su gleivėmis bei išmatomis ir nudažo išmatas įvairiais raudonais atspalviais.

Liga tęsiasi apie pusantros, tris savaites. Mirtingumas šioje ligoje gana didelis. Kartais ji pareina į nepagydomą chronišką žarnų slogą.

Apsisaugoti kruvinosios reikia taip: Apsirgusį žmogų atskirti nuo sveikųjų. Ligonis tuštintis privalo į paskirtą indą. Jo išmatas tuoj užpilti ar tai kalkėmis, lyzolium, karbolium ar kitu dezinfekuojančiu skystimu. Neturint minėtų medikamentų, galima išmatas apipilti malkiniais pelenais. Išmatas visuomet reikia tuoj uždengti, kad prie jų neprieitų musės. Vėliau jas reikia užkasti giliai į žemę; tik toli nuo vandenio ir nuo

trobų, nes balose, upėse ir šuliniuose kruvinosios sėklos randa gerą veisimuisi dirvą.

Kambary, kur esti ligonis, naikinti visomis priemonėmis muses. Kai musės aplaipioja ligonio išmatas ir kitus suterštus daiktus, tai prie jų padų prilimpa kruvinosios sėklos ir tokiu būdu jos padeda plėstis ligai.

Ligonis privalo turėti sau atskirus indus ir kitus reikmenis. Jo indus bei baltinius atskirai mazgoti ir pavirinti. Virinimas ligos sėklas užmuša.

Kiek patrūsus apie ligonį visuomet plauti rankas su muilu, geriau virintu vandeniu, o paskui dar perlieti rankas karbolio vandeniu, ar deginamuoju spiritu.

Mūsų studentų būrelis šią vasarą svečiuose pos žymų Vilniaus krašto lietuvių visuomenės veikėją kun. Čaglį (sėdi viduryje) Kabeliuose.

Negerti žalio vandens ir nevartoti neverinto vandens pienpuodžių ir kitų indų plovimui. Nevalgyti šaltų valgių, žalių daržovių ir vaisių. Ant vaisių, uogų ir daržovių ypatingai tarpsta kruvinosios sėklos. Saugotis nušalimo, šiltai laikyti vidurius, tvarkingai maitintis ir saugoti, kad nuo valgio nesugestų viduriai.

Pradėjus sirgti kruvinąja, tuoj praliuosuoti vidurius ricina, ar kitais vaistais. Pirmas dienas papasninkauti, o paskui maitintis gerai suvirintomis avižinėmis bei ryžių kruopomis, žaliais kiaušiniais, šutintu pienu (geriau prieš virimą atskiesti vandeniu), bulionu ir kitais lengvais, skystais valgiais. Ant pilvo dėti šiltus daiktus (butelius su karštu vandeniu). Dėl vaistų ir kitų patarimų kreiptis į vietinius gydytojus.

Plečiantis kruvinajai, daromi nuo tos ligos skiepinimai.

Medikas.

Legenda apie šv. Petro motiną.

Švedų rašytoja Selma Lagerlöf yra parašiusi gražią legendą, kurios turinys yra toks:

Vieną kartą vaikščioja Viešpats Jėzus po dangaus sodną, džiaugdamasis išrinktųjų laime ir mato šventąjį Petrą niūriai bestovint į medį atsirėmus ir liūdnai įsižiūrėjus tolybėn.

Susirūpino Viešpats dėl savo mylimojo mokinio ir priėjęs klausia:

— Kas tau yra, Petrai?

O Petras, ant kelių puolęs ir Mokytojo kojas apkabinęs, sako:

— Viešpatie! Davei man laimę, kokios nei akis buvo regėjus, nei ausis girdėjus. Bet negaliu tikrai ja gėrėtis, nes mano motina kenčia ten pakalnėje, tamsybių ir verksmo šalyje. Nepyk, Viešpatie, juk liepei mylėti savo tėvą ir motiną!

— Kiekvienas gauna tai, ko troško, ir nueina ten, kur veržės, — tarė Kristus.

— Aš žinau, Viešpatie, kad tavo teismas yra teisybė ir tiesa, bet liūdna man, kad nėra čia mano motinos...

Pagailo Viešpačiui savo mokinio, kurį taip mylėjo, kad davė jam dangaus karalystės raktus ir pavedė ganyti savo aveles, ir kuris savo Mokytoją taip mylėjo, kad nepabijojo taip pat baisiai mirti, kaip Jis. Tad, glostydamas meilingai jo ištikimą galvą, tarė:

— Žinai, Petrai, kad nėra išėjimo iš tos baisiosios šalies. Bet tau noriu padaryti tai, kas nepadaroma. Tegu ateina motina tavo į dangaus sodną.

Mostelėjo Viešpats ranka ir akimirksniu atsistojo prieš Jį angelas didžiasparnis su rūbais tokiais baltais, kaip ką tik nukritęs sniegas. Ir liepė jam Viešpats Jėzus lėkti į pragarą Petro motinos atnešti.

Džiaugsmo pilnas nubėgo Petras į dangaus skardį, norėdamas kuo veikiausiai pamatyti motiną ir pirmas pasveikinti ją toje laimės ša'yje. Ten, žemai, dangaus kalno apačioje juoduoja pragaro bedugnė.

Pasilenkęs žiūri Petras, kaip angelas, iš reto sparnais plasnodamas, leidžias į tą pakalnę, viską aplink save nušviesdamas. Štai jis jau kaip gulbė, štai jau kaip baltas drugelis, pagaliau, kaip šviesus taškelis. Ir, jam bešviečiant mato Petras ten žemai, dugne, baisias uolas, juodas ir nuogas, pilnas tamsių, sustingusių, pusiau suakmenėjusių žmogystų. Tokia jų ten daugybė, kad Petras ima nerimti, ar begalės angelas surasti tarp jų jo motiną. Bet angelas, valandėlę staptelėjęs, strėla nusileido į pragaro dugną — kaip žuvėdra kad leidžias į ežero banga, pamačiusi grobį — ir su viena ranka apkabinęs pusiau vieną žmogystą, ėmė kilti aukštyn. Ir pažino Petras, kad ta žmogysta yra jo motina.

Angelo šviesos užgautas pragaras atgijo. Juodos, sustingusios žmogystos sujudo, ėmė tiesti rankas, kelti aukštyn galvas, verkti, dejuoti ir vienu balsu rėkti: „Paimk ir mane! Paimk ir mane!“ Ir kai kurioms, gal kokiai dvylikai, pavyko įsikibti į Petro motiną. O Petrą paėmė baimė, ar bepajėgs angelas palėkti su tokia našta. Bet angelas kilo aukštyn greitai ir taip lengvai, tartum nešdamas glėbyje kūdikį.

Neapsakomu džiaugsmu patvino Petro širdis matant, kiek laimės ir malonės suteikė Viešpats jo motinai, kad ji ne tik pati įeis į dangaus sodnus, bet dar atsives tiek žmonių, išvadavus juos iš pragaro gelmių. Ūmai Patras pamatė tokį baisų dalyką, kad plaukai piestu atsi-

stojo jam ant galvos. Jo motina ima rangytis angelo glėbyje, siekdama įsikibusių į ją žmonių sugniaužtus pirštus ir atlenkdama juos. Ir tie žmonės po kits kito ima kristi atgal į pragarą, lyg prinokę obuoliai nuo medžio. Ji neklauso tų nelaimingųjų verksmo, nei ašaringų meldimų, nei keiksmų, tik vis meta juos ir meta nesiliaudama. Bepaliko jau tik viena moteriškė. Ir nuostabu! Juo lengvyn eina angelo našta, juo sunkiau lekia jis. Nors ir tankiai plasnoja ilgais sparnais, vos vos tekyla aukštyn. Tačiau vis dėlto jau yra taip arti dangaus kranto, kad Petras tiesia rankas į motiną, norėdamas ją paimti į savo glėbį. Tik štai ūmai liaujasi plasnoję angelo sparnai, jo veidas palieka rūstus, lyg naktis, nes Petro motina ima plėšti ir draskyti paskutiniosios tebekabančios ant jos kaklo moteriškės rankas. Ir tol drasko, kol ir ta nelaimingoji puola žemyn, kaip anieji. Tuomet angelui našta tampa nebepakeliama,

Gražus jaunimo būrys. Tai Piliakalnio (Rodunės valsč.) Liet. Šv. Kazimiero D-jos darbštūs nariai su skaityklos vedėju V. Beinorium priešaky (penktas iš dešinės). Šiam skyriui sėkmingai vadovauja sumanus ir energingas pirmininkas Daminykas Baužys (+)

jo ranka nusmilkusi išsitiesia, ir Petro motina akmeniu krinta į juodąją bedugnę. O angelas, kartą sparnais plasterėjęs, grįžta vienas į dangų.

Gailiai verkdamas puola Petras Viešpačiui po kojų, o Mokytojo gailestingas veidas meilingai prie jo lenkiasi ir dieviškas balsas sako:

— Ko gi labiau troškau, jei ne patiekti jums visiems amžinosios laimės rojų? Bet kol žmonės negyvens taip, kaip aš mokiau, ir neatsižadės savęs, ir nemylės savo artimo, kaip save, tol nebus nei danguje nei žemėje tokios vietos, kur nelaimė ir skausmas jų negalėtų pasiekti.

* * *

Daug minčių sukelia ta legenda. Kokį ilgą ilgą pykčio, neapykantos ir pavydo kelią reikia išeiti žmogui, kol jo širdis taip suakmenės, kaip šv. Petro motinos, kol iš mažo kasdienio pragarėlio įgrims į tokį

pragarą, iš kurio nė Dievo valia nebegali išvaduoti! Ką šv. Petro motina būtų veikusi danguje, amžinosios Meilės viešpatystėje? Kad angelas ir būtų ją tenai nunešęs — kad ir būtų įvykę tai, kas nėra galima — ji bematant ir dangų būtų pavertusi pragaru. Kiekvienas gauna tai, ko trokšto ir nueina ten, kur veržias. Kaip daug, kaip daug žmonių trokšta pragaro ir į pragarą veržias! Kur tik pasisuks, žiūrėk, jau aplinkui ir besirandąs pragarėlis.

Tai prasideda anksti, iš pat mažų dienų, menkiausiais mažmožiais. Nes juk visas mūsų gyvenimas yra, galima sakyti, mažmožių suma. Dideli dalykai retai teatsitinka ir reaguojame į juos taip pat, kaip esame įpratę reaguoti į mažuosius. Siuvėja nedailiai pasiuvo rūbą, pietums buvo nemėgstamas valgis, mama neleido eiti į šokių vakarėlį, kits gražiau už mus pasirėdęs—aštai jau ir esame gižlius, susiraukę, pasišiaušę niūrus, lyg tas debesys, pilnas elektros, kurio visi lenkias iš tolo bijodami, kad neišsiveržtų žaibais, perkūnais ir lietumi. Štai ir turime mažą pragarėlį.

Bet kokia gėda. Tik pamąstykime: iš vienos pusės tokie menki mažmožiai, kvaili valandėlės dalykėliai, niekų niekai, iš kitos — mūsų žmogaus asmenybė, nemirtingoji siela, Dievo kibirkštis. Ir tie niekų niekai persveria, išstumdami mus iš pusiausvyros, varydami į tokius šuntakius, kuriais biauris ir kuriuos smerkia mūsų sielos gelmės. Ne mūsų amžinoji asmenybė viešpatauja ant tų menkniekių, su tvirta ranka skleisdama juos iš savo tako ir tiek jų erzinimus tepastebėdama, kiek pastebime skleidžiamų nuo tako rugių varpų kutenimą — bet tie menkniekiai veda mus ir svaido, lyg vaikai sviedinį. Ir galų gale, patys nesijausdami, taip įklimpstame į mažmožių pelkę, kad nebeesame niekuo daugiau, kaip tų niekniekių rezultatas. Neužmirškime, kad tas mažas pragarėlis yra pradžia to kelio, kurs kuomet nors gali mus įmesti į tą pragarą, iš kurio angelas jau nebepajėgia išnešti.

Kas labiausiai imponuoja šventųjų gyvenime? Tas jų mokėjimas nepasiduoti kasdieninio gyvenimo nemalonumams, ta galia taip juos sunaudoti, kad jie tampa jiems ne laipsniais žemyn, į pragaro tamsybes, kaip daugeliui paprastų žmonių, bet laipsniais aukštyn, į dangaus sodnus.

Niekas taip nekelia žmogaus, kaip mokėjimas tvirtai, lyg uola, stovėti prieš gyvenimo mažmožius, ir niekas jo taip nežemina, kaip tų mažmožių priklausomas elgesys. Ko esame verti, jei kiekvienas nemalonus niekniekis išstumia mus iš vėžių, kuriomis privalome eiti, būdami Kristaus mokiniai?

Kas sėdi savo ankštame kambarėlyje, tas temato vien to kambarėlio sienas, tam kiekvienas naujas taškas ant tų sienų yra didelis nuotykis, tam kiekvienas menkiausias mažmožis, įvykstąs tame kambarėlyje, turi begalinės svarbos, sujudina jį visą lig pat dugno. Bet kas stovi ant kalno, tas turi prieš save tokius plačius horizontus, viršum savęs tokį puikų dangų, kad jo akys, į tas grožybes atkreiptos, nepastebi esančių po kojomis smulkmenų. Lipkime į kalną, stenkimės žiūrėti į didelius, kilnius, amžinus dalykus — tuomet ramiai pakelsime kasdieninius nemalonius mažmožius ir neūgdysime savo sielose pykčio, pavydo ir neapykantos.

Iš M. Pečkauskaitės raštų.

KINO FILMŲ GAMYBA.

Kinas — tai labiausiai paplitęs mūsų gyvenimo laikotarpy menas. Miestuose kiną lanko tūkstančiai žmonių, o paskutiniais laikais kinas jau nėra svetimas ir sodiečiams. Žiūrovas, matydamas nuostabius pasaulio vaizdus, dažniausiai nežino, kaip tie filmai gaminami, o jei ką ir nuvokia, tai vis tik labai menką turi supratimą apie visą to darbo procesą ir milžiniškas tam tikslui išlaidas.

Kinematografinė juosta, kuri yra apšviečiama, gaminamo iš celiuloido. Tokios kinematografinės juostos (filmo) į metus pagaminama apie 1 milijardą metrų; tokia juosta galima būtų apjuosti žemę jos pusiaujuje 25 kartus.

Filmos judamieji vaizdai, rodomi kino ekrane, susideda iš visos eilės atskirų nejudomų vaizdų, nutrauktų su fotografijos aparato pagalba tam tikroj ilgoj, lankščioj juostelėj. Tų vaizdų užfiksavimas juostoj vadinasi filmų nuotrauka. Filmo nuotraukų ir celiuloido juostelių gaminimas yra svarbiausi darbai kinų pramonėj. (Celiuloidas yra tai medžiaga, išdirbta iš medžio ląstelių sienelių, azoto ir sieros rūgšties mišinio).

Kino filmų gamybai reikalingi įvairiausių specialybių ir profesijų žmonės. Pradedant režisoriumi, operatoriumi, dailininku, architektoriumi, padėjėjais, fotografu, mechaniku, artistais ir t. t. baigiant kino šoferiu bei dailide – visi jie svarbūs kino filmų gamyboje.

Kiekvienas filmas turi savo pagrindą: siužetą arba idėją. Filmos pasisekimui reikalinga: geras turinys, kinematografinis ryškumas, aktualumas ir sumanus išpildymas. Kino filmams turinį patiekia jų sumanytojas—scenaristas. Jis viską paruošia iki mažiausių smulkmenų. Paprastai filmo siužetas, kol jį pradedama fiksuoti juostoj, duodama tolimesniam paruošimui dramaturgui, kuris ją padailina, o po to režisorius dar tą pertvarko, prisilaikydamas techninių gamybos sąlygų. Čia siužetas įgauna paskutinį literatūrinį ir techninį paruošimą bei redakciją. Tokiu būdu užbaigtas scenarijus režisoriaus yra „statomas". Režisorius pasirenka sau padėjėjus, operatorių, artistus ir kita. Susidaro to filmo grupė, kuri pradeda darbą. Teatre veiksmų eiga ir tempas tęsiasi be pertraukos taip, kaip nurodyta veikalo tekste, kino filmų gamybos eigoje atskirų filmos dalių gaminimas ir nuotraukų darymas vyksta atskirai atsižvelgiant į technines sąlygas. Kai pabaigia statyti filmos veikalą, tai režisorius atskiras nuotraukas suskirsto į atitinkamas vietas ir tokiu būdu gauna pilną pabaigtą filmą. Todėl režisoriaus vaidmuo filmos gamyboj yra labai svarbus, o jo darbas sudėtingas ir painus. Jis turi įsivaizdinti visą paveikslą kaip dalyse, taip galutinėj formoj; režisorius savo darbo vaisius gali patikrinti tik visas scenas baigęs traukti, kai ima jos galutinai sustatinėti. Tik po to sustatymo veikalas įgauna meninę prasmę ir išraišką.

Kino nuotraukos esti dviejų rūšių: vienos naturalios—daromos gryname ore, kitos pastatytuose pavilijonuose. Pradžioj, vos kiną išradus nuotraukos buvo daromos ore. Tada, nežinodami dirbtinio apšvietimo, naudojosi saulės šviesa. Pirmieji pavilijonai buvo daromi su stiklinėmis lubomis ir sienomis. Pirmasis toks pavilijonas buvo pastatytas ant ašies ir sukosi pagal saulę. Šis pavilijonas buvo pastatytas Tomo Edisono, kuris ten savo nuotraukas darė.

Nuotraukų aparatams tobulėjant, atsirado ir dirbtinės šviesos reikalingumo klausimas. Dabar stato saulės šviesai neprieinamus pavilijonus, kuriuos apšviečia galingais šviečiamaisiais prietaisais. Dabar ore yra traukiamos tik kronikos, reginiai, kultūriniai filmai ir tik retkarčiais viena kita tų nuotraukų įjungiama į pavilijone nutrauktas filmas.

Pavilijono apšvietimui vartojama milžiniškos jėgos šviesa (apie pusę milijono žvakių), nes praktika parodė, kad tiktai milžiniškos dirbtinės šviesos dėka galima gauti aiškios ir ryškios nuotraukos. Įjungiant papildomus apšvietimo prietaisus, galima įvairinti apšvietimą ir sukurti tikrą „šviesos ir šešėlių“ meną.

Mažiausiųjų mėgėjos, mūsų studentės, vasaros atostogų metu mokina juos lietuviškų žaidimų ir skambių dainelių.

Grimo reikšmė dabartinėj kinematografijoj nedidelė. Režisoriui nereikia grimuoti, nes jis visuomet gali atrasti atitinkamą žmogų.

Rolių mokytis atmintinai kino artistams nėra reikalo, jis tik susipažįsta su filmos turiniu. Toliau darbas eina mechaniškai režisoriui nurodant. Režisorius turi būti ir aktoriumi, kiekvienam parodydamas, kaip reikia atlikti rolė, ir dailininku, patvirtindamas ir priimdamas dekoracijų projektus, ir geru fotografu nusimanančiu apšvietimo sąlygose ir nuotraukų technikoj, kad jo sumanymai ir kūryba įdomiai ir gražiai būtų atvaizduoti ekrane. Jis privalo turėti skonį ir mokėti pasirinkti geriausią ir patogiausią nuotraukoms vietą, mokėti gerai valdyti nuotraukos dalyvius, kartais tūkstantinę minią. Režisorius privalo greit orientuotis kiekvienoj aplinkumoj: surasti geriausią būdą trumpai ir ryškiai įkūnyti autoriaus mintį kino scenoje. Visiems roles paaiškinus, režisorius pradeda repeticijas. Repetuojama 15—20 kartų, kol visi dalyviai pripranta ir ima dažnai veikti. Po to visa scena kartoja 2—3 kartus visoje švie-

soje. Tuo laiku operatorius tikrina gautus juostoj rezultatus, nustato scenos ribas, dar kartą tikrina apšvietimą ir t. t. Tiktai vispusiškai pasiruošus, pradedama fotografuoti.

Kiekvienas filmas susideda iš 1400 — 1800 atskirų trumpų scenų, trauktų įvairiose vietose ir įvairiose padėtyse. Kaip matome, kino filmų gamyba yra sudėtinga, todėl jų daug gamina tik turtingos valstybės, kaip Jungtinės Šiaurinės Amerikos Valstybės, Anglija, Prancūzija ir kitos.

Teisutis.

VL. DIEMEDYS.

Gamtoje karas.

Ruduo.
Gamtoje karas.
Kaujas, kas gyvena.
Tai taika, tai vėliai karas
Nuo Adomo seno.
Ruden'o naktis.
Pelėda pusę kiškio ant kelmo paliko,
suklikti nedavus.
Nuvirto baravykas,
lig ryto neišsapnavęs.
Gamtoje karas.
Rudenio rytas.
Gaili rasa žiedams galvytes kirto,
saulutė kol nušvito.
Tartum, gyvent neverta.
Mirtis ir karas.
Paklauski riebų uodą,
kurs kiekvienam tą pačią dainą traukia
ir poilsio neduoda,
Ar žalią žiogą.
Kaip viksva žalią,
kurs vakare, per naktį ir rudenio rytą
visur triukšmu pripildo tyčia.
Taika ar karas?
— Rudenio naktį,
rudenio rytą,
nors saulė juokias ir šypsos,
gamtoje karas!..

Neramumų akyvaizdoje.

(Feljetonas)

Kaip baisu! Net šiurpas krato! Kur tiktai atstatai ausį — visur neramu.

Iki paskutinių laikų mano šeimos židiny buvo lyg ir taika, bet, štai, užvakar mano Lucija užsimanė paskelbti man karą. Negalima nuraminti ir gana. Jai ir tas bloga, ir šis nepatinka. Taip jau įsidrąsino, kad net kumštį panosėn ėmė kaišioti. Galų gale išvestas iš kantrybės turėjau pantį nuo sienos nusikabinti ir pastatyt gimtai prisiegai ultimatumą — taika ar karas! Žinot, šitoks mano pasistatymas geriausiai padėjo. Lucija tą vakarą nuėjo anksti gult ir taip saldžiai miegojo, kaip retai. Kitą dieną nors prie dūšios dėk, švelni kaip vilna.

Kaip apsvarsčiau ir visa sugretinau savo galvoj, tai priėjau išvadą, kad gadina moteris jų varganizacijos. Kol jų nebuvo, moterys buvo paklusnesnės. Dabar jos prieš vyrus tiktai piestu ir piestu, o paskui iš to neramumai.

Kad ir, štai, vėl tokia pat istorija girdėjau, kad nesenai buvo Vilniuje ir mokytiems pamokymai. Po visų pamokymų Antanas iš Mažesnių Kokučių užsimanė šumną kuokinę suvarganizuoti. Ir kas gi? Nieko neišėjo. Pats du ratu apžergęs visą miestą aplakstė, geriausius muzikontus suprašė, kietą apykaklę ir suprosintus marškinius užsidėjo ir iš to tik nemalonumai. Pa tovėjo ušėką parėmęs ir... mergos anei žiūri, lyg susitarusios būtų.

Jo kaimyno, Romusiuko, gudresnio būta. Šitas gužinėti pripratęs. Nusisamdė net tamabilių ir norėjo išvežti iš miesto visus tinginius, kad paragautų, kaip gardžiai kvepia nesugadintas kaimo oras. Ar žinot, kas išėjo? Ne tik moterys, bet ir vyrai neatėjo. Turėjo vienas spiaudydamas važiuoti. Už tat, pasakodamas apie kelionės įspūdžius, baigdavo vis: „Eik ana balon!“ Ir čia kaltos moterų varganizacijos, kurios pamažu įleidžia šaknis net į vyrų tarpą ir daro juos nedrausmingus.

Kiek atmena mano galva, anksčiau visos moterys buvo geresnės. Gal todėl, kad jas ištvodavo savo monologuose Silvestrukas iš Išgąsčio parapijos. Vis dėlto jo melagio būta. Visuomet prisistatydavo save kaipo apsipačiavusį tai su Barbora, tai su Agnieška, tai su Agota. Pasirodo, kad tuomet dar kavalieriaus būta. Kad melagis, tai melagis. Bet už tai pykti nėra ko. Tegul jam klojasi neblogai.

B.

Tu gali, jei tik nori.

Prieš mane ant stalo guli vieno jauno žmogaus laiškas, kuris man rašo, kad visiškai klaidinga yra nuomonė, jog žmogui, turinčiam gabumų ir norint ko nors pasiekti, visuomet atsiras tam progų. Jis rašo: „Gerai apmokamų vietų yra labai maža; žmonės, kuriems, atsižvelgiant į jų gabumus, reikėtų mokėti tūkstančius, tegauna labai mažą atlyginimą. Jaunas žmogus, kupinas energijos ir uolumo, apdovanotas visokiais gabumais ir sugebąs dirbti visokius darbus, kurie jam duodami, turįs didžiausių pasiryžimų smulkiausį darbelį atlikti tinkamai, gauna kokią

nors vietą, kurioje jam skiriamas tam tikras darbas. Bet jis šiam darbui negali pritaikyti savo gabumų, nors kažin kaip uoliai jį bedirbtų. Jo nuopelnai, atsižvelgiant į jo jaunystę ir nepritryrimą, mažai tevertinami, jis gauna mažą atlyginimą ir negali toliau lavintis. Kadangi jis čia nieko gero nemato savo ateičiai, tai jis meta tą vietą. Naujoje vietoje toks pat pasisekimas. Taigi maža tėra patogių progų. Yra grynas atsitiktinumas, kuris teisingą žmogų įstato į gerą vietą".

To žmogaus nuotaika berašant šį laišką buvo ta pati nuotaika, kuri daug vyrų ir moterų atbaidė nuo pasisekimų ir juos suvedžiojo. Užuot sakius: „Aš galiu, aš noriu!", jie sako: „Aš negaliu, aš nenoriu!" Ir taip jie nieko gyvenime nepadaro, ir jiems nesiseka, nes be stiprios valios ir didžiausių gabumų žmogus nieko žymesnio negali nuveikti.

Lygiuose Senųjų Druskininkų (Lydos apskr.) laukuose, vingiuotos Dzitvos pakrantėj, tūno senas kapinynas, menąs mūsų tautos didingos praeities laikus.

„Aš galiu, aš noriu!" — yra šūkis, kuris kariuomenėms ir atskiriems žmonėms padėjo laimėti ne vieną žygį, nors buvo didžiusių kliūčių, pastojusių jiems kelią. Yra didelis skirtumas, ar tu, pradėdamas kokį nors darbą, imiesi jo su didžiausiu pasiryžimu, ar pradžioje imi galvoti, kaip tas darbas eis, gal reikės nugalėti daug kliūčių, gal todėl neverta jo imtis. Pasiryžimas nugalėti yra pusė kovos, o galvoti apie pralaimėjimą jau pusiau yra pralaimėta, nors kova dar neprasidėjo. Pasauliui reikia žmonių, kurie žodžio „pralaimėti" nežinotų, kurie jokiose aplinkybėse nenustotų drąsos. Tokiais žmonėmis galima pasitikėti; arba jie nugalės arba kovodami žus.

Naujoji išmintis mus moko, kad mes esame gimę pergalėti, o ne pralaimėti. Drąsiems, pasiryžimo kupiniems pralaimėjimas nėra galutinis smūgis, bet tiktai suklupimas kelyje į galutinį laimėjimą. Kas moka ryžtis, tas visuomet eina nustatytu keliu ir jei jis suklumpa, kol pasiekia savo tikslą, tai jį dar toliau vilioja šviesi viltis.

Pradėdamas savo gyvenimo kelią, tu aiškiai nusistatyk ir pasiryžk savo tikslą pasiekti; įsikalbėk sau, kad tiktai tiesiai žengsi pirmyn jokių kliūčių nebodamas. Šitoks pasiryžimas stiprina charakterį ir padeda tikrai laimėti. Tam, kas nori laimėti, yra tas pat, lyg jo laivas, kuriuo jis turėjo išplaukti į kelionę, būtų sudegęs ir nieko jam daugiau nebeliko, kaip tik pasiryžimu gyventi. Neseniai aklas berniukas, šiokio pasiryžimo vedamas, vienoje aukštoje Nuujorko mokykloje tarp 140 mokinių tapo pirmuoju mokiniu. Kas begali abejoti jauno žmogaus ateitimi, kuris tvirtai pasiryžo savo tikslą pasiekti?! Be abejojimo, bematant jis ne tiktai pralenks savo klasės draugus, bet tūkstančius ir suaugusių žmonių, net gabių ir turinčius pasisekimo.

Pergalės valia, dvasia, kuri sako: „Aš galiu, aš noriu!“ ras visuomet gerų progų, jas susidarys, nors atsidurtų ir negyvenamoje saloje, kaip Robinzonas Kruzo. Jaunas vergas, F. Dauglas, buvo labai sunkioje būklėje ir neturėjo progų toliau lavintis. Atrodo, kad jis nieko dangiau negalėjo daryti, kaip tik save įtikinėti: „Aš esu vergas; kaip aš besistengsiu siekti mokslo ir kaip begalvosiu iš šių sukaustytų grandinių išsipainioti, nėra nė mažiausios vilties, kad man pasisektų, nes aš esu gimęs vergas. Mano tėvai ir visi mano protėviai buvo vergai. Neturiu jokios vilties, kad galėčiau mokytis ir išeit į platųjį pasaulį. Net abėcėlės negaliu mokytis, nes už tai vergus griežtai baudžia. Visus tuos šviesos ir mokslo troškimus, kurie manyje glūdi, aš turiu išnaikinti, nes nėra jokios vilties jų patenkinti. Jie tik daro mane nelaimingą. Baisu man, neturinčiam nė vieno cento ir net teisių į savo kūną, pagalvoti apie laisvę ir mokslą. Vergas niekuomet negali kas nors kitas būti“.

Jeigu F. Douglas tikrai taip būtų galvojęs, tai pasaulis apie jį nieko nebūtų girdėjęs. Jis būtų gyvenęs ir miręs kaip vergas, lygiai taip pat, kaip gyveno ir mirė milijonai jo brolio vergų. Bet jis buvo pasiryžęs išeiti iš savo būklės. Užuot „Aš negaliu ir nenoriu“, jis sakė: „Aš galiu ir aš noriu iš baisios vergijos atsipalaiduoti“. Jis pažadino savyje tas dieviškas jėgas, kurios kiekviename žmoguje glūdi ir kurios padėjo jam nugalėti sunkiausias kliūtis, kurios jam buvo pastojusios kelią į platųjį pasaulį. Jis išmoko skaityti iš plakatų, iš suplėšytų popieriaus skiautelių ir iš vieno seno kalendoriaus. Kai pirmą kartą pamatė knygą, jau mokėjo skaityti. Taip, gyvenant tokiose sunkiose sąlygose, pavyko jaunam vergui atgauti laisvę ir įgyti mokslo. Paskui įgijo Amerikos prezidento prielankumo ir buvo pakviestas ministerių Haiti saloje. F. Douglas pagarsėjo visame pasaulyje, kaip kovotojas su vergija, tam jis ir paskyrė visą savo gyvenimą. Ne vienas jaunas menininkas, žiūrėdamas į garsaus dailininko kūrinį, pats savęs klausia: „Kodėl aš negaliu padaryti tokio pat kūrinio?“

Ir kada pats atsako: „Aš galiu, aš noriu!“ Pradeda dirbti ir padirba.

Daugelis jaunų žmonių, girdėdami arba skaitydami apie garsius žmones, panašiai klausia ir patys atsako: „Aš galiu, aš noriu!“ Ir pradeda kovoti su visokiais sunkumais ir kliūtimis ir pasiekia savo tikslą.

„Kodėl aš taip pat negalėčiau ko nors pasiekti?“ — štai klausimas, kuris sukelia pasiryžimus ir daugelį gabesnių žmonių pastūmėja prie didesnių darbų. Į šį klausimą „Kodėl aš taip pat negalėčiau?“ šiandien tūkstančiai jaunuolių, kuriems, gal būt, dar mažiau progų buvo iškilti, negu tau, atsako: „Aš galiu, aš noriu!“. Taip, tu gali, tik reikia tau norėti. Tavyje glūdi visokių jėgų, kurios tau padės laimėti ir ves į pasi-

sekimą. Ar nori tu jas išugdyti? Ar nori, kad tas šauksmas tavo viduje suskambėtų? Vis tiek, ar tu gimei samanotoje lūšnelėje ar puikiuose rūmuose, pats savyje rasi medžiagos, iš kurios susidarysi sau pasisekimą... Jeigu turi pakankamai pasiryžimų, tai užteks gabumų ir tu laimėsi. Skaidriausios dvasios ypatybės nieko nereiškia be valios ir pasiryžimų. Jeigu turi tos valios laimėjimams, tai turėsi pasisekimo. Kas šiandien ką nors didinga padarė, tegu nelaukia, kad ateityje neturės visokių kliūčių ir trukdymų. Žmogaus didybę sudaro ne palankios jam progos, geri draugai ar turtai, bet jo didybė glūdi jame pačiame ir niekur kitur. Jos nėra kur nors aplinkumoje, laimėje ar kito pagalboje, ji glūdi pačiame žmoguje. Tavyje glūdi jėga, kuri veda į laimėjimus ir į tikslą. Bet ši jėga niekuomet nesti iššaukiama silpno šauksmo, ji išeina paminklo, veikalo ar didelių darbų pavidale aikštėn tik tada, kai yra didelis pasiryžimas ir įsitempimas. Tu turi visa siela apie tai galvoti, ko nori pasiekti. Kiekvieną savo jėgos dalelę, nenugalimą pasiryžimą, karščiausias pastangas, nepaprastą uolumą turi atiduoti darbui, kurį pradėjai dirbti. Savo pastangas ir norus turi paremti visomis savo jėgomis. Tu viską gali, jeigu nori. Dabar tuojau pradėk ir neatidėk rytojui. Rytoj tam nebebus progos. Šiandien yra geriausia diena per visus metus pradėti naujus darbus.

O. Swett Marden.

Kaip kuriami draugijų skyriai.

Įvairių lietuviškų draugijų skyriai mūsų kaimuose šalia skaityklų yra svarbiausi lietuviškos šviesos židiniai. Draugijos duoda daug galimybių šviestis ir lavintis. Draugijos skyrius nesunku įsikurti, o tačiau daugely vietų lietuviškas jaunimas dar nesuorganizuotas. Dažnai neturima draugijos tik todėl, kad nežinoma, kaip tai daroma. Čia norėčiau nupasakoti visus su draugijos skyriaus kūrimu surištus formalumus.

Draugijos skyrius galima kurti ten, kur atsiranda draugijos įstatais numatytas narių skaičius, pav., Liet. Šv. Kazim. D-jos skyrius galima įkurti ten, kur yra dešimts tos d-jos narių. Visi tie nariai turi būti centro valdybos draugijon priimti ir turėti iš centro valdybos atsakymą raštu.

Tada kuris nors tų narių turi kreiptis draugijos centro valdybon, prašydamas valdybos sutikimo sumanyto skyriaus kūrimui. Toks sutikimas turi būti duotas raštu. Ta pačia proga reikia paprašyti centro valdybą, kad atsiųstų bent vieną draugijos įstatų paliudytą nuorašą.

Turint raštišką centro valdybos sutikimą kurti kalbamą draugijos skyrių ir paliudytą draugijos įstatų nuorašą, galima sukviesti vietinių draugijos narių steigiamą susirinkimą, kuriame išrenkama skyriaus valdyba, revizijos komisija ir aptariamas artimiausias veikimas. Apie tokį steigiamą skyriaus susirinkimą pagal draugijų įstatymus nereikia pranešti nei storastijai, nei policijai, nei kuriai nors kitai valdžiai. Reikia tik daboti, kad tokiame susirinkime dalyvautų vien draugijos nariai, centro valdybos priimti, reikia susirinkime turėti ir tų narių sąrašas.

Tuo būdu, skyrių įkurus, reikia per dviejų savaičių laikotarpį pranešti apie tai storastijai, pridedant prie pranešimo draugijos statuto nuorašą ir centro valdybos raštą, kuriame išreiškiamas sutikimas skyrių kurti. Toks pranešimas turi šitaip atrodyti:

Do Starostwa Powiatowego w..

Oddziału Litewskiego T-wa Św. Kazimierza wychowania młodzieży i opieki nad nią w......................., *gm*......................... *pow.* ....

Zawiadomienie.

Na zasadzie art. 41 Prawa o stowarzyszeniach niniejszem podajemy do wiadomości Starostwa, że w dn............................. *zgodnie z przepisami § 16 Statutu Lit. T-wa Św. Kazimierza wychowania młodzieży i opieki nad nią został założony oddział tegoż T-wa we wsi*......................, *gm* .... *pow.*......................

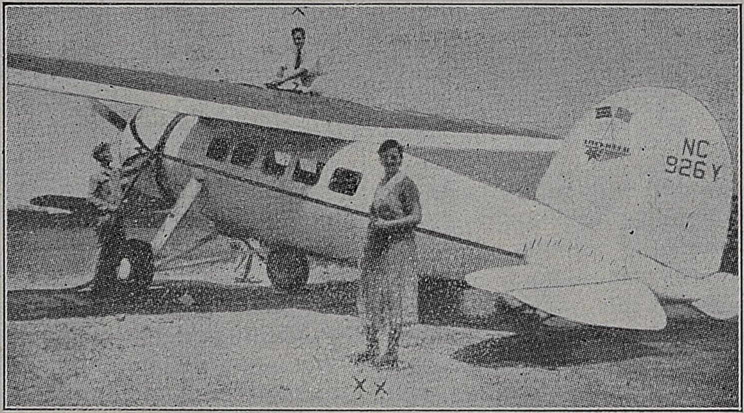
W skład zarządu pomienionego oddziału wchodzą: 1)......................*prezes, 2)*...................... *viceprezes*.. *wszyscy zamieszkali we wsi*......................., *gm* .... , *pow* ....

Oddział będzie się mieścił w domu......................*w tejże wsi*......................

Załączamy: 1) odpis statutu T-wa i 2) pismo Zarządu Centralnego T-wa, wyrażające zgodę na założenie pomienionego oddziału.

......................, *dn.*......................

(visų skyriaus valdybos narių parašai).

Š. m. rugsėjo mėn. 22 dieną lietuvis lakūnas Vaitkus lėktuvu „Lituanika II" perskrido Atlanto vandenyną iš Amerikos Europon ir tuo būdu pakartojo Dariaus ir Girėno garbingąjį žygį, išgarsindamas savo tėvynės Lietuvos vardą visam pasauly. Vaizdely lėktuvas „Lituanika II", ant sparnų sėdi lakūnas Vaitkus, priešaky p. Vaitkienė.

Toks pranešimas storastijai reikia išsiųsti paštu apdraustu laišku arba įteikti storastijos raštinėje. Vienu ir kitu atvejų reikia turėti įteikimo kvitas.

Jeigu storastija per keturias savaites nuo pranešimo įteikimo dienos neuždraus raštu skyrių kurti, tai skyrius skaitosi įsikūręs ir gali pradėti veikimą. Veikimo pradžioje reikia užvesti visas knygas, būtent: narių knygą, protokolų knygą, kasos knygą ir knygynėlio knygą. Tos knygos gali būti kiekvienu metu storastijos kontroliuojamos.

Jeigu storastija uždraustų skyrių kurti, tai reiktų arba pašalinti nurodytas kliūtis, arba keturiolikos dienų laikotarpyje skųstis vaivadijai.

Teisininkas.

AUŠRŪNAS.

VARPELIAI.

Dega kaimo žiburėliai
Ir šunyčiai loja.
Dzin-gu, dzin-gu pro svirnelį
Kažkas atvažiuoja.

Dzin-gu dzin-gu—naujos mintys
Į širdužę prašos:
Atvažiuoja bernužėlis,
O palaidos kasos...

Bėk, sesute, į kiemelį...
Pažiūrėk ar jaunas...
Ištekėsiu—svajonėlės
Kaip snieguolės kraunas.

Ak, mylėsiu, tai mylėsiu...
Duos tėveliai kraičio,
Jei tik jaunas— ištekėsiu,
Nors ir už našlaičio.

Dzin-gu dzin-gu ir sustojo
Prie kiemelio vartų.
Jeigu senas—netekėsiu
Nors ir pasikartų...

Dega kaimo žiburėliai
Ir šunyčiai loja.
Dzin-gu, dzin-gu pro svirnelį
Kažkas atvažiuoja.

VYRŲ EGZAMINAI.

(Monologas).

Kitiems gal šis ruduo patys niekai; gal net džiaugiasi, kad yra progos iki juostos po purvyną pabraidyti. Kiti, kurie prie vieškelių gyvena, net pelno šaltinį pasidarė: važiuoja vežimas ir įgula į purvą. Ir įgula taip, kad stenėk, kol akys sprogs, vis tiek iš purvyno neišstenėsi. Tai ką daro arti vieškelio gyvenąs žmogus? Jis šaltai žiūri pro langą į įgulusį purvan vežimą ir laukia, kol ateis jo savininkai. O kai ateina ir prašo iš purvo iškelti, tai arti vieškelio gyvenąs žmogus, kaip koks gailestingas samarietis, paima iš įgulusio džentelmeno už iškėlimą pinigų saują.

Arti vieškelio gyvenančiam žmogui toks ruduo vienas malonumas. Bet man, toliau vieškelio gyvenančiam, be to tris savaites čiaudėjusiam visokiom slogom, o ketvirtą susirgusiam inkstais, toks ruduo ne ruduo, o tikras fe. Per tuos inkstus visos man linksmybės užrūko. Na, kad per tuos pačius inkstus galiu ramiai žiūrėti į gyvenimą ir į viską, kas tik jame dedasi, tai tas irgi tiesa. Ir kai pradėjau žiūrėti, pastebėjau baisiai daug įmantrių dalykų.

Pirmiausia nuodugniai ištyriau, kaip šiais laikais darosi vyrai. Dabar, gerbiamieji, vyrai ne taip dirbasi, kaip anksčiau: na, kelnes pasiuva, paskui ganai galvijus, paskui pusbernauji, paskui bernauji, pradedi barzdą skusti ir taip išeini į vyrus.

Dabar, pasirodo, visos tos kelnės ir barzdų skutimai spiovimo verti dalykai. Gali turėti dvejas kelnes, gali būti dešimts metų pusberniavęs, bet jei neturėsi kaktoj dviejų randų — vieno nuo plytos, o antro nuo kastuvo, jei neturėsi nė vieno išmušto dančio, tai joks vyras nesi. Dabar mūsų apylinkės bernai nustatė maždaug kaip ir taisykles į vyrų luomą įžengti. Į rudenį, kaip prasideda vestuvės, sako prasidėsią jų kaip ir egzaminai į vyrus.

Kiek teko patirti, egzaminai į šių dienų vyrus nesą sunkūs; beveik kiekviena mitresnė kiaulė jų jei ir neišlaikytų, tai bent nedaug ir betrūktų. O kokiam smarkesniam buliui, be grandies snuky, tokie egzaminai vieni niekai.

Dabar štai mūsų kaime susidarė tokių kandidatų į vyrus būrys ir pradėjo ruošą egzaminams. Pradėjo kaip ir mankštintis: kas vakaras ima pusę plytos į kišenę, pasigalanda peiliukus, pasiima lazdas ir eina, kur nugirsta kokias vakaruškas ar šiaip didesnį klumpių sunešimą. Nueina pas mūsų kaimo tokius pat vyrus. Tuoj, žinoma, pradeda mėtytis žodžiais, paskui vienas į kitą paleidžia iš patamsio plytgalį, na, o paskui prasideda pats visos sueigos storgalys—peštynės. O po jų kartais pasitaiko dar didesnis storgalys: vieno laidotuvės, kokių dviejų, trijų ruošimas į kalėjimą, o dar kelių — skubi kelionė ligoninėn.

Na, po tokių rungtynių vieni, kurie nors lieka nugalėtojais, o kiti nugalėtaisiais. Žinoma, nugalėtieji prisiekia atkeršyti; vadinasi, iš dabartinių nugalėtojų ką pasiųsti į kapinės, ką į ligoninę, o patys eiti kas į kalėjimą, kas į ligoninę, o kas gal ir į kapus.

O kai prasidėsiančios vestuvės, tai likusieji po dabartinių mankštų gyvi, sveiki ir laisvi vyrai išbandysią savo talentus. Vadinasi, nugirs kur vestuves, tuoj susidaręs būrys vadinamųjų vyrų ir skuba ten. Sueina į vestuvių trobą ir pradeda daryti savotišką tvarką: uzboną su alum nutelžia į pastalę, piršliui išrauna saują ūsų, kaimyno šunį pasigavę uodegą dantimis nukanda ir visą laiką smarkiai juokiasi. Na, kai jau vestuvininkai netenka kantrybės, pradeda klausinėti svečių, ko jie atėjo, tai neprašytieji svečiai tuoj už vėzdų, už peilių ir pradeda egzaminus. Vestuvininkai žmonės be lazdų: į vestuves važiuodami muštis nesiruošė, taigi nekviestųjų svečių dažnai net nugalimi.

Didvyriai dar kelis langus išmušę, nugalėtojiškai rėkaudami, drožia namo. Kaip matome, egzaminai į šių laikų vyrus nėra per sunkūs: neprašyta į vestuves kiekviena kiaulė gali ateiti. Ir kiekviena kiaulė vestuvininkams daug klapato gali pridaryti, tik tiek, kad pati pasiučiausia kiaulė niekam galvos nepraskels ir langų nedaužys, o pati gavusi per šonus botagu eina į migį gulti. Tad kiaulę kai kuriais atžvilgiais mūsų kaimo vyrai yra net pralenkę.

Bet bendrai, tai dabar jaunikliai eina į vyrus labai triukšmingai,— su plytomis, peiliais ir kruvinais pakaušiais. Kaip norite sakykite, o išeina, kad jei matai žmogų su kelnėmis, ūsuotą, sveiką, linksmą, tai tas dar ne vyras. Vyras yra, kad ir vos kelnes užsimovęs, bet turi turėti bent du randus kaktoj, trejetą šonkaulių įlaužtų, akį išmuštą...

M. T.

ŽINIOS

IŠ NEPR. LIETUVOS.

— Rugsėjo mėn. 21 dieną lietuvis lakūnas Feliksas Vaitkus perskrido Atlanto vandenyną iš Amerikos į Europą ir nutūpė Airijoje. Vaitkus buvo pasiryžęs atskristi nenutūpdamas net Kaunan, bet pakeliui pritrūko benzino ir savo pasiryžimo visiškai neįvykdė. Tik nedaugeliui lakūnų pavyko perskristi Atlanto vandenyną, dauguma mėginusių skristi nuskendo. Lakūnas Vaitkus pakartojo Dariaus ir Girėno drąsųjį žygį ir vėl išgarsino Lietuvos vardą.

— Šio mėn. 12 dieną suėjo lygiai metai, kai Ženevoje Baltijos valstybių užsienių ministeriai pasirašė Pabaltės Santarvės sutartį. Šios sutarties pasirašymas tuo metu visoje Europoje sukėlė didelįausio susidomėjimo, ir žymiausi Europos laikraščiai labai palankiai rašė apie sudarytą Pabaltės Santarvę. Jos sudarymui pridavė visa Europos spauda didelės politinės reikšmės, nes trijų valstybių, nors ir nedidelių, bet esamų tarp trijų didelių valstybių, sutarimas eiti ranka rankon yra didelės politinės reikšmės įvykis, kuris duosiąs gerų pasėkų. Dabar, suėjus metams nuo sutarties pasirašymo, visų Baltijos valstybių spauda plačiai rašo, kaip apie pačią sutartį, taip ir apie didelę jos naudą visoms Baltijos valstybėms, kurios jau ištisi metai, kaip užsienio politikoje laikosi bendros linijos. Be to, pasirašius Santarvės sutartį, sustiprėjo ir kultūrinis bei ekonominis visų trijų valstybių bendradarbiavimas, kas irgi turi didelės šioms valstybėms reikšmės.

— Rugpiūčio mėn. 11 — 17 d. Kaune įvyko pirmasis pasaulinis lietuvių kongresas, kurį sušaukė Užsienio Lietuviams Remti Draugija. Kongresą atidarė Tautos Vadas Antanas Smetona, kuris ta proga pasakė reikšmingą kalbą, sveikindamas atvykusius atstovus ir apibudindamas kongreso reikšmę ir tikslus. Tautos Vado žodžiai buvo palydėti ovacijomis ir Tautos Himnu. Po to kalbėjo Užsienio Lietuviams Remti draugijos pirmininkas adv. R. Skipitis. Po atidarymo sudarytas buvo prezidiumas, į kurį buvo pakviesti Amerikos, Argentinos, Anglijos ir Latvijos lietuvių atstovai. Toliau sekė apie 200 sveikinimų.

Kongrese dalyvavo apie 3000 atstovų iš įvairių lietuvių kolonijų. Pilnumos posėdžiuose buvo svarstomi svarbūs mūsų tautos reikalai. Šalia to buvo atskirų profesijų atstovų posėdžiai, kaip studentų, žurnalistų, mokytojų ir kitų.

Kongreso proga įvyko didelės sporto rungtynės, buvo surengta išeivijos spaudos ir kultūros paroda. Svarbiausią jos dalį sudarė dr. Račkaus muziejus su turtingu rinkiniu apie Amerikos lietuvių padėtį, visuomeninį veikimą, jų kovas dėl Lietuvos laisvės, jų kariškas organizacijas su įvairiais ženklais, vėliavomis ir uniformomis. Ypač buvo įdomus numizmatikos rinkinys, specialus skyrius apie didvyrių — lakūnų Dariaus ir Girėno skridimą, „Lituanikos" dalys, lakūnų relikvijos, dokumentai ir kita. Kiti skyriai vaizdavo lietuvių gyvenimą Brazilijoj, Argentinoj, Anglijoj, Latvijoj, Prūsų Lietuvoj ir kitur.

Rugpiūčio 17 d. kongresas priėmė rezoliucijas, kuriose pasižadėjo remti Lietuvos vyriausybės pastangas sėkmingai siekiant svarbiausių lietuvių tautos uždavinių. Rezoliucijoje reikalaujama, kad išvykusi svetur lietuvių tautos dalis išlaikytų

savo kilnią tautybę ir palaikytų ryšius su N. Lietuva. Tam tikslui nutarta įkurti Pasaulio Lietuvių Sąjungą, kurios centras bus Kaune ir kurios tikslu bus plėsti bendradarbiavimas Nepr. Lietuvoj gyvenančių lietuvių su užsienio lietuviais. Taip pat įkurta Pasaulio Lietuvių Studentų ir Pasaulio Lietuvių Laikraštininkų Sąjungos.

Kongresas užbaigtas Tautos Himnu.

Viso pasaulio lietuvių glaudesnio bendradarbiavimo užsimezgimas yra labai svarbus įvykis mūsų tautos gyvenime.

— Rugpiūčio 21 d. įvyko Lietuvos ir Sovietų politinių kalinių pasikeitimas. Sovietams perduoti sėdėję Lietuvos kalėjimuose 6 komunistai, o Sovietai grąžino Lietuvai 15 lietuvių kalinių: 3 knnigus ir 12 pasauliečių.

— Nepriklausomoj Lietuvoj gal labiau, negu kitose valstybėse, vyriausybė palaiko ūkininkus. Nežiūrint to iš svetur atsibastę agitatoriai pradėjo kurstyti ūkininkus, kad jie reikalautų iš valdžios dar daugiau lengvatų Suagituoti Suvalkijos ūkininkai kai kur buvo paskelbę miestams „streiką" — sulaikė žemės ūkio gaminių vežimą miestuosna. Šis „streikas" tačiau greitai pasibaigė, nes dauguma ūkininkų nepaklausė agitatorių ir prie streiko neprisidėjo.

— Nesenai Taline įvyko Pabaltijo valstybių sportininkų futbolo rungtynės. Jose dalyvavo Lietuvos, Latvijos ir Estijos futbolininkai. Rungtynes laimėjo lietuviai.

— Beveik tuo pat laiku įvyko Lietuvos — Latvijos teniso rungtynės, kurias laimėjo Lietuva.

— Rugsėjo 5 d. buvo atsistatydinęs Lietuvos ministerių kabinetas. Naują kabinėtą sudarė ligšiolinis ministeris pirmininkas Juozas Tūbelis. Į kabinetą įėjo visi tie patys ministeriai, išskyrus vidaus ir žemės ūkio ministerius. Vidaus reikalų ministeriu pakviestas generolas Čaplikas, žemės ūkio Putvinskas. Ministerių pirmininkas pareiškė spaudai, kad Lietuvos politika nepasikeis.

— Paskutinėmis žiniomis, Vytauto Didžiojo universiteto personalo yra 459 asmenys, būtent: 95 mokslo vyr. nariai, 147 — mokslo jaun. nariai, 52 — padedamojo ir 160 priv. doc.; technikinio personalo — 160. Atskirose srityse dirbančių yra: administracijoje — 111, bibliotekoje — 19, teologijos-filosofijos fak. — 28, evangelikų teologijos fak. — 5, humanitarinių mokslų — 43, teisių 26, matematikos-gamtos — 62, medicinos — 110, technikos — 55. Dabartinis Vytauto Didžiojo universitetas yra kiekvienais metais turėjęs šitiek studentų: 1922 m. — 1168, 1923 m. — 1380, 1924 m. — 1795, 1925. — 2105, 1926 m. — 3054, 1927 m. — 3583, 1928 m. — 4004, 1929 m. — 3988, 1930 V. D. m. — 4097, 1931 m. — 4475, 1932 m. — 4553, 1933 m. — 4277 ir 1934 m. — 3708.

IŠ LENKIJOS.

— Rugsėjo mėn. Tautų Sąjungos pilnumos sesijoje buvo išrinkti trys Tautų Sąjungos Tarybos nenuolatiniai nariai. Lenkijos min. Beckas pareiškė, kad Lenkija ir toliau palaikanti savo kandidatūrą į nenuolatinius Tarybos narius. Padarius balsavimą, 45 valstybių atstovai pasisakė už Lenkijos teisę kandiduoti, 7—prieš, Po to buvo renkami trys nauji Tautų Sąjungos Tarybos nenuolatiniai nariai. Balsuojant buvo išrinkta: Rumunija (50 balsų), Pietų Amerikos valstybė Ekvadoras (45 balsai) ir Lenkija (42 balsai).

— Š. m. rugsėjo mėn. 8 d. buvo Lenkijos seimo rinkimai. Oficialiai pranešama, kad visoj Lenkijoj turėjo teisę balsuoti 16.282.357 asmens, o balsavo tiktai 7.575.681 asmuo. Vadinasi, vos 46,51%. Mažiausiai balsavo Varšuvoje, kur iš 731.112 galinčių balsuoti, pasinaudojo tik

220.082 (30%). Ta proga reikia priminti paskutinius Lenkijos seimo rinkimus, kurie buvo 1930 metais. Tada turėjo teisę balsuoti 15.791.278 asmens ir balsavo 11.816.413. Vadinasi, 74,8%. Tuo būdu šiemet balsuotojų kiekis sumažėjo 28,3%. Sanacinė lenkų spauda aiškina tai didele apozicijos agitacija prieš dalyvavimą rinkimuose ir pablogėjusiu tą dieną oru. Tačiau pasiguodžia tuo, kad 1930 metais B. B. partija gavo 5.292.725 balsus, o dabar 7.575.681 balsą. Vadinasi, daugiau 2.282.956 balsais, kas sudaro 43,1%. Kaip matome, visus gautus tą dieną balsus sanacinė spauda priskiria B. B. partijai.

Rugsėjo mėn. 15 d. buvo senato rinkimai. Išrinkta 60 senatorių, o 32 senatorius paskyrė prezidentas.

— Paskutiniu metu lenkų spauda vėl pradėjo daug rašyti apie sunkią lenkų gyventojų būklę Čekoslovakijoje.

Pasak lenkų spaudos, nesenai buvęs patrauktas teismo atsakomybėn dienraščio „Dziennik Polski" redaktorius, buvęs patalpintas kalėjiman vienas lenkas darbininkas, kuris, sakydamas kalbą prie mirusiojo lenko darbininko karsto, išsitarė: „Tegu bus tau lengva lenkų žemė". Vyriausioji čekų mokytojų sąjungos valdyba paruošė atitinkamoms įstaigoms memorijalą, kuriame reikalauja atstatyti keliolįką lenkų mokytojų, dirbančių pradžios mokyklose. Lenkų laikraščiai, paduodami šias ir panašias žinias, piktinasi, kad Čekoslovakijoj taip sunkiai gyvenasi lenkams.

IŠ MŪSŲ PADANGĖS.

Punskas, Seinų vals., Suvalkų apskr. Nuo senai pavyzdingai veikia čia Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyrius. Šio skyriaus rūpesčiu š. m. rugpiūčio 15 dieną buvo surengtas dainų vakaras - koncertas. Koncertą paruošė ir jam vadovavo žinomas chorvedys p. K. Cibulskis. Jo vadovaujamas choras sugeba padainuoti lietuvišką dainą tikrai meniškai ir sužavėti ne tik savus, bet ir kitataučius.

Sukūrusiems lietuviškos šeimos židinius mūsų skyriaus nariams: Vicepirmininkei Genovaitei Kurpytei su Juozu Biekša, Antosei Kaš taitei su Jonu Karaciejum, Vaclovui Tamulevičiui su Maryte Miškinaite ir Jonui Kieraičiui su Margarita Vainalavičiene linki daug laimės naujame jų gyvenime.

Lietuvių Šv. Kazimiero D-jos Mergažerio skyriaus

Valdyba

Šiuo kartu choras padainavo naujų ir labai gražių dainelių, kai kurias, publikos prašomas, turėjo net pakartoti.

Programą paįvairino solistė panelė M. Čeplaitė, kuri skambiu savo balseliu ir giliu dainelių turiniu sujaudino nevieną. *Lapelis.*

Vaičiuliškė, Andrejavo vals., Suvalkų apskr. Šio kaimo jaunimas yra gana veiklus ir jau ne kartą pasirodė viešai lietuviškame darbe, rengdamas vakarus, susirinkimus ir paskaitas.

Iki šių metų galima buvo veikti sėkmingiau. Šiemet gi veikimas pasunkėjo dėl administracinių varžymų.

Jaunimas vistik rankų nenuleidžia. Š. m. liepos 28 dieną dalis Vaičiuliškės ir Punsko jaunimo buvo surengę išvyką į Vigrius, senovės vienuolių kamendulų buveinę. Nuvykę ten aplankė bažnyčią, rūsis, ežerą ir apylinkes. Tą pačią dieną pėsti grįžo namo, padarydami virš 50 kilom.

Jaunimo tarpe yra nemaža sporto mėgėjų. Dažnai, vadovaujant J. M., pasilavina visose sporto srityse, ypač mėgiamas čia tinklasviedis.

Šale kūno mankštome ir protą. Jaunimas skaito knygas ir laikraščius, kurių turi išsirašę gana daug. Labiausia yra pamėgęs savo vadovą —„Jaunimo Draugą". *Lapelis.*

Mažėnai, Rimšės vals., Brėslavės apskr. Mažėnų sodžius vienas didžiausių visoj apylinkėj, todėl ne maža yrą ir jaunimo. Seniau šio sodžiaus jaunimas, padedant Keperšai Juliui, gana gražiai veikė: rengė vaidinimus, skyriaus susirinkimus ir kita.

Dabar veikimas sumažėjo: vasarą dauguma jaunimo išvažiuoja Latvijon uždarbiauti, o likusieji nepajėgia be pagalbos pajvairinti gyvenimo kultūringais pasirodymais, tad įvairina tik šokiais.

Šiemet gal jaunimo ir viso sodžiaus gyvenimas kiek pagyvės, nes steigiama čia „Ryto" skaitykla. Jaunimas džiaugiasi, kad galės lavintis ir šviestis, skaitydami knygas ir laikraščius. *Senis.*

IŠ VILNIAUS.

Ilgamečiui „Jaunimo Draugo" Redakcijos nariui p. Silvestrui Urbonavičiui, sukūrusiam lietuviškos šeimos židinį su p. Prane Lukaityte, linkime daug laimės.

Redakcija ir Administracija

Mūsų Klubo nariui-steigėjui draugui Silvestrui Urbonavičiui, sukūrusiam lietuvišką šeimą su p. Prane Lukaityte, linkime visokiariopos kloties.

Klubas „Romuva".

Mokslo metų pradžia. Rugsėjo 2 d. visose pradžios ir vidurinėse mokyklose prasidėjo mokslo metai. Tą dieną šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo iškilmingos moksleivių pamaldos.

Perkeltas šv. Kazimiero knyginas. Rugpiūčio mėn. pabaigoj lietuvių šv. Kazimiero knyginas perkeltas į Aušros Vartų gatvę 17. Iki šiol buvo Aušros Vartų g-vė 12.

Svečiai iš Nepr. Lietuvos. Šią vasarą buvo nemaža atvykusių svečių iš Nepr. Lietuvos: „Židinio" redaktorius d-ras Skrupskelis, rašytojas Vaičiulaitis, literatūros istorikas Ambrazevičius, rašytoja klaipėdietė Simonaitytė ir kt. Be to, buvo trumpam laikui Vilniuje sustojęs sportininkų būrys, vykstąs iš studentų sporto olimpiadės Budapešte.

Kunigų atmainos. Adutiškio klebonu paskirtas ligšiolinis Varėnos klebonas kun. Vaičiūnas. Varėnon paskirtas kun. I. Montvilas. Butrimonių klebonu paskirtas kun. Voiciechovskis, lenkas, nemėgstąs lietuvių, nors Butrimonių parapijos žymi dalis lietuviška.

Tautinių mažumų kongresas. Rugsėjo mėn. 2 — 4 d. Ženevoje įvyko tautinių mažumų kongresas. Jame dalyvavo ir Vilniaus krašto lietuvių atstovas Laikinojo Komiteto pirmininkas p. K. Stašys, kuris pasakė kalbą, apibudindamas sunkią dabartinę tautinių mažumų padėtį ir kvietė kongresą kovoti su nuolat stiprėjančiu viešpataujančių tautų šovinizmu.

Abiturijentams. Šiemet prašymai stojančių universitetan bus priimami nuo rugsėjo m. 23 d. iki spalių m. 7 d. Prie prašymo reikia pridėti: autobiografija, brandos atestatas, metrikai, 5 fotografijos, kariuomenės liūdymas ir kvestūros kvitas.

„Vilniaus Kalendorius". Š. m. spalių mėn. išeis „Vilniaus Kalendorius" 1936 m. Kalendorių galima jau užsisakyti „Vil. Rytojaus" Administracijoj — Vilnius, Dąbrowskio gt. 5—1.

„Kas daryti". Nesenai išėjo iš spaudos nedidelis, bet rimtas Mirūno veikaliukas „Kas daryti".

Seniausioji Europoj tauta. Mokslininkų nuomone, lietuviai dabartinėse žemėse apsigyveno dar prieš Kristaus gimimą. Tuo būdu lietuviai yra laikomi, kaipo seniausia tauta Europoj. Tačiau, seniau, negu lietuviai, Europoj gyvena baskų tauta, gyvenanti Pirenėjų kalnuose. Baskų iš viso yra apie vienas milijonas Didesnioji baskų dalis gyvena Ispanijoj, mažesnioji— Prancūzijoj.

Baskai yra narsi ir pasižymėjusi senovėj tauta Pirinėjaus pusiausaly. Niekas negali pasakyti, kada baskai atsikraustė į dabartines savo gyvenamas vietas. Su jais jau kovojo senovės romėnai, bet galutinai įveikti nepajėgė. Taip pat sėkmingai baskai atsilaikė per kelis šimtmečius ir prieš arabus, arba maurus. Bendrai baskai visą laiką valdėsi savarankiškai, neleisdami kištis į savo vidaus reikalus bet kuriai pašalinei valdžiai. Ir Ispanijos monarchijos ri bose jie buvo taip pat beveik autonomiški, o dabar pareikalavo atskiros sau respublikos.

Baskai yra geri kariai ir jūrininkai. Jie išlaikė senoviškus papročius ir rūbus. Ypač įdomi yra baskų kalba, kuri nėra panaši nei į vieną kalbą pasauly ir kurią nepaprastai sunku išmokti. Tačiau baskai savo kalba didžiuojasi ir mano, kad Adomas ir Ieva kalbėję dausose... baskiškai!...

Medus — vaistai. Senovėj į medų buvo žiūrima, kaip į labai vertingą produktą. Medų valgydavo, darydavo iš jo įvairius gėrimus, medus būdavo vartojamas cukraus vietoj. Lietuva senovėj buvo pagarsėjusi savo medum ir iš jo gaminamu midum. Taip pat į medų buvo žiūrima, kaip į gerą vaistą, nes bitelės jį surenka iš įvairių žolių žiedų. Todėl ir į bitę, medaus ir vaško tiekėją, žmonės žiūri su pagarba ir laiko ja beveik lygia žmogui esybe. Apie bitę žmonės sako, kad jį „miršta", o ne „dvesia" arba „stimpa", kaip kiti vabzdžiai ar gyvuliai.

Tačiau, pramonei kylant, medus liko pamirštas. Kaipo pigesnis saldymo produktas, cukrus išstūmė medų. Vėliau atsirado dirbtinis medus, taip kad tikrojo medaus pareikalavimas vis mažėjo. Net kaip vaistai ir labai maistingas produktas medus taip pat nustojo pasitikėjimo. Bet tai yra labai klaidinga pažiūra į medų. Paskutiniuoju laiku gydytojai vėl susidomėjo medum ir pradėjo tyrinėti jo gydomasias savybes. Vienas Amerikos bakteriologas nustatė, kad medus yra gera apsaugos priemonė nuo įvairių bakterijų. Taip antai, šiltinės bacilos meduj žūva per 24 valandas, kai kurios žarnų ligų bakterijos meduj nugaista per penkias paras, kruvinosios bakterijos—per 10 valandų. Iš to matyt, kad geram meduj niekad negali būti žmogui kenksmingų bacilų, ko negalima pasakyti apie kitus maisto produktus, kurie yra patogi dirva bakterijoms veistis.

Tuo būdu, medus yra gera dezinfekcijos priemonė. Todėl, kas kiekvieną dieną valgo bent truputį medaus, tas apsaugo gerklę ir vidurius nuo įvairių kenksmingų gyvių. Taip kad medus vėl pradeda atgauti savo seną vietą, kaip geri vaistai ir maistingas dalykas.

Šaldyklų išradėjas. Jei nebūtų šaldyklų, tai nebūtų buvę galima taip išplėsti tam tikrų žemės ūkio šakų, kaip kad dabar yra. Pieno ir mėsos ūkis būtų negalėjęs kilti. Šiandien šviežią mėsą, šaldytą ar konservuotą, yra paprastas dalykas pervežti kelis tūkstančius ki-

lometrų, arba ją kelis metus išlaikyti negendant. Be dirbtinio šalčio tai būtų neįmanomas dalykas. Tačiau maža kam yra žinoma, kas yra šaldyklų išradėjas. Tad verta bent keliais žodžiais tą ūkininkų geradarį paminėti.

Charles Tellier (lietuviškai: Šarlij Teije) buvo šaldyklų išradėjas. Jis buvo gimimo prancūzas. Jo gyvenimas buvo nepaprastai vargingas. Jis yra pirmas pasiūlęs daug išradimų ir patobulinimų, bet jam baisiai nesisekė. Kiti vėliau jo išradimus pasisavino ir išnaudojo, susikraudami iš to didelius turtus, o pats Teije mirė, sulaukęs 85 metų amžiaus, beveik elgeta. Įdomu, kad kai jo išrastos šaldyklos jau paplito visam pasauly, duodamos kitiems milijonus pelno, tai seneliui išradėjui nuo bado mirties išgelbėti Argentinoj, kuri daugiausia jo išradimu naudojasi, buvo padaryta viešа rinkliava, davusi 50.000 frankų, o prancūzų vyriausybė paskyrė jam vienkartinę pašalpą.. —100 frankų!

Štai keli Teije išradimų projektai ir pasiūlymai. 1851 m. jis pasiūlė Paryžiaus miesto valdybai įtaisyti vežikams skaityklius, rodančius nuvažiuotą kelią ir mokesnį. Valdyba su pasipiktinimu jo pasiūlymą atmetė. O dabar užsieniuose nėra vežiko ir automobilio be skaityklio! 1852 m. jis patobulino meškerių kriūkučius. Teije už tai nieko negavo, o Prancūzijoj iš to išaugo milžiniška pramonės šaka. Tais pat metais jis išrado savotišką motorinę valtį, bet ją sunaikino audra. 1855 m. jis vėl pasirodo Paryžiaus miesto valdyboj, siūlydamasis sutvarkyti miesto kanalizaciją. Iš jo ten tik pasijuokė, nors vėliau pasinaudojo. Taip pat jis pirmas pasiūlė asfaltuoti Paryžiaus gatves. Už tai jį palaikė bepročiu. Po to jis paruošė projektą senatvės draudimui ir patarė finansų ministerijai andėti žyminiu mokesniu sąskaitas. Žinoma, jo sumanymai buvo atmesti, o dabar sąskaitos apmokamos žyminiu mokesniu visam pasauly, nesakant Teije į nei ačiū nei dėkui.

1857 m. Teije pradėjo bandymus dirbtiniam šalčiui gaminti. Viskas vyko gerai, ir 1867 m. jis jau turėjo išlaikęs be gedimo mėsą keturis metus. Bet praktikoj išmėginti savo išradimą jam ilgai nesisekė, nes prancūzų mokslo akademija pasisakė neigiamai. Tik 1876 m. buvo pašventintas pirmasis laivas šaldytuvas, kurs išplaukė iš Ruano uosto pietų Amerikon su šaldytos mėsos kroviniu. Po trijų mėnesių kelionės laivas pasiekė Buenos Aires miestą. Atvežtoji mėsa pasirodė taip šviežia kaip tik paskerstoji. Tuo būdu Šarlį Teije laimėjo, bet sau naudos iš to, kaip minėta, nesulaukė. Žmonija, kuriai jo išradimas yra toks naudingas, pasirodė tokia pat nedėkinga, kaip ir daugeliui kitų išradėjų. Tik 1916 m. jam buvo pastatytas Paryžiuj kuklus paminklas.

Iš bičių gyvenimo. Bitės, kaip ir skruzdėlės, yra laikomos protingiausiais vabzdžiais. Bičių visuomenėj yra tokia pavyzdinga tvarka, kad žmonės gali pavydėti. Tačiau apie bičių vidaus gyvenimo susitvarkymą ligšiol buvo nedaug kas žinoma. Bendrai buvo manyta, kad kiekviena bitė, atsižvelgiant į sąlygas, gali dirbti įvairius darbus: prižiūrėti perus, eiti sargybą, rinkti medų. Tačiau paskutiniuoju laiku atlikti sistematiški bičių gyvenimo tyrinėjimai, padaryti Miuncheno universiteto zoologijos instituto, davė visai kitokį bičių gyvenimo vaizdą. Pasirodo, kad kiekviena bitė turi išeiti visą eilę atskirų darbo laipsnių, kol ji gauna teisę rinkti medų. Medus rinkti yra aukščiausias laipsnis kurio bitė savo gyvenime gali pasiekti.

Pirmoji tik išsiritusios iš akutės bitės tarnyba yra pati žemiausioji, nes ji turi išvalyti savo akutę, iš kurios ji išsirito, o taip pat ir tas akutes, kur perai dėl kokių priežasčių

žuvo. Po trijų dienų švaros tarnybos jauna bitė pakeliama į aukštesnį tarnybos laipsnį, būtent, jai pavedama pristatinėti maistas suaugusiems, senesniems perams. Suaugę perai minta tik medum ir žiedų dulkėmis, kurių avilio sandėliuose nuolat yra didelė atsarga. Todėl jaunai bitei reikia tik imti medus ir dulkės ir padavinėti perams. Pamaitinusi tris dienas senesniuosius perus, jaunoji bitė gauna maitinti jaunesnius perus, kurie medaus dar nevalgo, o maitinasi tam tikra sunka, kurią pagamina bitė savo snapely. Ši tarnyba tęsiasi maždaug lig dvyliktai bitės gyvenimo dienai. Po to jaunoji bitė gali trumpam laikui išlįsti iš avilio, bet ne medaus rinkti, o tik apsižiūrėti apylinkės ir patirti, kur jos avilys stovi. Tuo pat laiku ji padeda medaus rinkėjoms. Ji tupi avilio laktoj ir laukia grįžtančiųjų iš lauko su medum ir vašku bičių. Iš jų ji atima medų ir vašką, taip kad senosios bitės gali vėl tuoj lėkti į lauką, net neužėjusios į avilį. Ji taip pat mokosi statyti korius ir atlikinėti kitus reikiamus darbus. Šioj tarnyboj jauna bitė išbūna šešias dienas. Vėliau dvi dienas ji eina sargybos pareigas. Ji stovi avilio laktoj ir atidžiai tikrina, kad kas svetimas neįeitų į avilį. Pamačius nekviestą pašalietį, ji tuoj jį puola, o jai į pagalbą skuba kiti sargybiniai. Taip, dirbdama įvairius darbus, jauna bitė sulaukia dvidešimtos gyvenimo dienos, kada ji yra paskelbiama „pilnamete". Nuo tada ji jau lekia rinkti medaus ir tą darbą dirba lig pat savo mirties. Kiekviena medaus rinkėja turi pareigą pranešti savo draugėms apie rastas naujas vietas, kur yra daug medaus. Jei tik bitė, sugrįžus iš lauko, laktelėj ima sukinėtis, lyg šokdama, tai yra ženklas, kad ji rado gerą vietą. Ir tuojau drauge su ja pakyla kitos bitės ir lekia į naują vietą. Medų bitė renka apie tris savaites. Sulaukusi 40 dienų bitė jau yra sena ir paliegusi. Daugiau darbui ji netinka. Ji nutupia ir laukia mirties.

Taip praeina nuolatiniam darbe visas trumpas bitelės gyvenimas.

Keisti lietūs. Iš mažens esam įpratę į lietų ir sniegą ar krušą, nes tai mūsų krašte yra paprastas gamtos reiškinys. Bet yra kraštų, sakysim, šiaurės Afrikos dykumose, kur niekad nelyja, arba tik vieną kitą kartą per kelias dešimtis metų. Tų vietų gyventojai negrai pasakojimus apie krintantį iš dangaus vandenį laiko prasimanymais ir pasakomis.

Panašiai manom ir mes, jei girdim pasakojimus apie keistus lietus, kai iš dangaus krinta ne tik vanduo, bet ir kitoki daiktai.

1870 m., prancūzų vokiečių karo metu, Olandijos sostinėj Haagoj lijo raudonas, lyg kruvinas, lietus. Žmonės labai išsigando ir tai laikė piktu ženklu. Mokslininkams to lietaus vandenį ištyrus, pasirodė, kad lietaus vanduo yra pilnas mažų mikroskopiškų raudonų gyvūnėlių, kurie vandenį ir nudažė. Panašus lietus buvo matomas, kaip pasakojama senuose raštuose, Paryžiuj 1582 m. Juodas, lyg rašalinis, lietus lijo Kanadoj, Montrealio mieste 1918 m. lapkričio mėn. 9 d. Anglijoj, Kento apskrity, kartą lijo mažais jūrų vėžiais, kurių nukrito daug tūkstančių.

Iš pradžių žmonės buvo labai nusigandę, bet paskiau įdrąsėjo, rinko vėžius ir juos gardžiuodamiesi valgė. 1917 m. pabaigoj smarki viesula su lietum išlijo Hendono apskrity daugybę jaunų, mažų ungurių. Vienas metraštininkas pasakoja, kad 1761 m. Anglijoj lijo žuvimis. Esą, vienas žmogus pastatęs lauke kibirą ir, nustojus lyti, rado jame 200 žuvelių! 1861 m., netoli Singapuro miesto, Malajų pusiasaly per lietų iškrito daug įvairių rūšių žuvų. Kai kurios žuvys svėrė lig dviejų kilogramų! XVII a. Norvegijoj, Bergeno mieste, lijo gyvomis žiurkėmis, o Lenkijoj kartą paliję varlėmis, kurių nukritę tiek daug,

kad jų pilna buvę žemėj ir ant namų stogų. Prieš porą metų, Indijoj, Kalkutos mieste, audros metu, vidury didžiausios gatvės staiga nukrito didžiulis medis, kurio šakose raitėsi keturios gyvos nuodingos gyvatės.

Šių keistų reiškinių priežastis mokslininkams pavyko išaiškinti. Būtent, kiekvienam teko matyti, kai kieme ar laukuose staiga ima suktis mažas viesulas ir kelti į viršų lengvus daiktus, kuriuos iškelia gana aukštai. Bet kai kada pakyla milžiniško didumo ir stiprumo viesulai. Jos savo kely griauna namus, rauna medžius, kelia vandenis lig debesų. Todėl pasitaiko, kad kilusi jūroj ar ežere viesula paima į savo sūkurį daug vandens su visomis žuvimis ir kitais gyvais daiktais ir juos nuneša labai toli. Tada nustebę tų vietų žmonės mato žuvų, varlių ar kitą kurį keistą lietų. Atsitinka, kad Saharos dykumoj susidaręs viesulas perneša per Viduržemio jūrą begales smulkaus dykumų smėlio į Europą, kur tokiais atvejais lyja purvinas, geltonas lietus. Ir mūsų seneliai pasakoja apie tokius nuostabius lietus.

Nepaprasti draudimo nuotykiai. Užsieniuose yra plačiai paplitęs paprotys apdrausti ne tik savo turtą ar gyvybę, bet net kiekvieną kūno dalį nuo sužalojimo. Garsūs smuikininkai ir pianistai turi apdraudę savo pirštus ir rankas, gražiosios kino artistės draudžia lūpas, nosis, akis, kojas. Iš didelio draudimų skaičiaus pasitaiko tikrai nuostabių nelaimingų nuotykių, už kuriuos draugijoms tenka mokėti premijas.

Iš vienos tokios draudimo draugijos paskelbtos apyskaitos matyt, kad ji sumokėjo premijas už šitokius keistus atsitikimus. Vienam klientui perpiovė galvą naujai pirkta skrybėlė; kitam — nusisuko sprandą vaikas, valgydamas svogūnus. Jaunam vyrukui sulaužė šonkaulius jo mylimoji, perdaug karštai jį apkabindama. Vienas žmogus mirė, susižeidęs nosį į lovos kraštą, keldamasis rytą. Du klientai sunkiai nukentėjo, susidurdami su briedžiais važiuojant motociklu. Vieną našlę prislėgė kritęs paminklo akmuo, kai ji norėjo nunešus padėti gėlių pluoštą ant vyro kapo. Yra sakoma, kad rasta pasaga yra laimės ženklas. Tačiau gali būti ir kitaip. Vienam draugijos klientui praskėlė galvą laimingoji pasaga, kuri nuolat kabojo ant vinies ties įeinamomis jo buto durimis ir pataikė nukristi kaip tik savo radėjui ant galvos.

Paminklas šuniui. Neseniai Neujorke, gražioj vietoj pastatytas brangus paminklas šuniui. Šitas paminklas skiriamas šuniui Balto, kurs išgelbėjo visą miesčiuką nuo didelio pavojaus.

1925 m. miesčiuke Nome Alaskoj, prasidėjo baisi difterito epidemija. Gydytojai nors ir buvo, bet jie nieko negalėjo padaryti, nes nebuvo antidifteritinio serumo (skystimo), kuriuo vienu galima difteritas išgydyti. Miesčiukas Nome buvo labai toli nuo didesnių miestų, atskirtas aukštais kalnais ir giliu sniegu. Nė vienas žmogus nerizikavo tokios kelionės, kad parneštų vaistų, nes aišku, kad ją atlikti žmogui nebuvo į manoma. Tada atėjo galvon mintis pasiųsti šunį Balto, kuris buvo išmokintas žiemą atlikti panašias keliones. Jam pririšta laiškas ir maisto kelionei. Po dešimties dienų neramaus laukimo Balto grįžo išvargęs, vos gyvas, bet su vaistais. Tokiu būdu jis išgelbėjo gyvybę daugeliui Nome gyventojų.

Taigi, kad priminti žmonėms geradarybes, kurias gyvuliai, ypač šunes jiems padaro, ir buvo pastatytas šis paminklas. Paminklo atidengime dalyvavo ir pats Balto su savo šeimininku.

Sumažėjo gandrų. Gandrai yra toliausiai į pietus lekiantieji žie-

moti paukščiai. Jie žiemą praleidžia net pietų Afrikoj.

Neseniai laikraščiai pranešė, kad vieną gandrą, pažymėtą Rasytės paukščių stoty, Kuršių kopose, laukiniai negrai nušovę ir iškilmingai palaidoję su tam tikromis apeigomis, kaipo šventą paukštį. Tik iš netyčių buvęs ant gandro kojos aliuminijaus žiedas, kurį laikinai laikė, kaipo relikviją, pateko į pietų Afrikos vyriausybės rankas.

Per tokias tolimas keliones daug gandrų, suprantama, gaišta, tačiau niekad dar Europoj nebuvo pastebėta tiek maža gandrų, kaip kad šiemet. Daug kur lizdai yra tušti. Bet niekam nebuvo aiški tokio didelio sumažėjimo priežastis. Tik visai neseniai tai pavyko susekti. Būtent, Pietų Afrikos vyriausybės žandarų būrys, jodinėjęs tarnybos reikalais Katkino kalnuose, pastebėjo kalnuose šlaitą, kurs iš tolo baltavo, tarytum būtų buvęs sniego padengtas. Prijoję arčiau kareiviai pamatė, kad šlaitas baltas ne nuo sniego, bet nuo daugybės negyvų gandrų, kurių skaičius siekęs kelių dešimčių tūkstančių. Ištyrus gandrų žuvimo priežastį pasirodė, kad gandrai buvę ledų užmušti audros metu. Spėjama, gandrus susirinkus ruoštis lėkti šiaurę perėti, bet užėjusi kruša juos išžudžiusi. Tuo būdu, į savo gimtąsias vietas Europon šiais metais neatskrido daug gandrų. Manoma todėl, kad dar ilgus metus bus pastebimas gandrų sumažėjimas.

Kaip ilgai gyvuliai gali išgyventi neėdę? Dėlė gali badauti ištisus metus, tik prieš tai ji turi prisisiurbti penkius kart tiek kraujo, kiek ji pati sveria. Šiuo krauju ji minta 6 mėnesius ir po to pas ją atsiranda tokia atsarga riebalų, kad ji gali išbūti metus neėdusi.

Visokios žuvys gali nustoti tris ketvirtadalius savo kūno svorio ir gyventi ir plaukioti visai normaliai. Jūrų žuvis lašišius paprastai badauja tris ketvirtadalius metų.

Blakė išgyvena neėdusi 6 metus, todėl privisus kur nors blakių jas labai sunku išnaikinti.

Varlės išbūna neėdusios visus metus, šuo 60 dienų, balandis 11 dienų, o pelė tiktai 6 dienas.

Yra ištirta, kad žinduoliams gyvuliams badaujant, jų jaknos, inkstai ir žarnos sumažėja iki 60%, raumenys iki 50%, nervai iki 20%, tiktai nugarkaulio ir galvos smegenys nemažėja.

Žmogus gali, išimtinais atsitikimais, išbūti nevalgęs 75 dienas.

Žmogaus gyvenimas. 70 metų amžiaus žmogus maždaug taip praleido savo gyvenimą: miegojo jis 23 metus, prie darbo — 19 metų, linksminosi ir meldėsi 10 metų, valgė ir gėrė — 6 metus, keliavo — 6 metus, sirgo — 4 metus ir rėdėsi — 2 metu.

Naujienėlės. Paskutinė statistika, rodo, kad žemės rutulio gyventojų skaičius jau peržengė 2 miliardus žmonių. Per paskutinius 15 metų, nežiūrint karo nuostolių, žmonių padaugėjo 400 milijonų, taigi kasmet daugiau kaip po 26 milijonus.

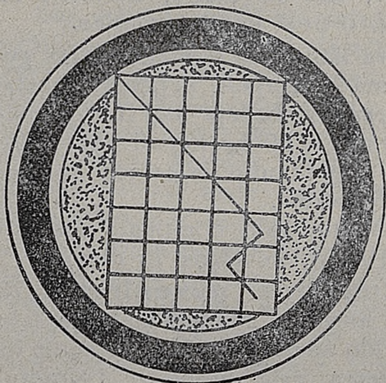
— Berlyno miesto maudyklių ir vonių įstaigų statistika parodo, kad 1935 m. pirtis, maudykles, vonias ir dušus aplankė 852.842 vyrai ir 455.726 moterys. Laikraščiai šaiposi, kad tuo sugriauta nuomonė būk moterys mėgstančios švarmą labiau už vyrus.

— Maskvos profesorius Šičevskis pranašauja, kad 1950 m. susisiekimui jau bus naudojama stratosfera. Į didelį aukštį iškilę milžiniški 15-20 motorų lėktuvai, kiekvienas po 1500 arklių jėgų, galėsią skristi iki 1000 kilometrų greitumu per valandą. Maskvoj jau planuojami tokie milžinai lėktuvai, kuriai galėsią iš Maskvos į Naujorką nuskristi per 8-10 valandų.

GALVOSUKIAI ???

1. Uždavinys.

Į langelius reikia įrašyti 7 penkių raidžių žodžiai. Tos raidės, kurias kerta linija, duos sprendimą.

Žodžių reikšmės: moters vardas, prieveiksmis, veiksmažodis, kitaip „balsas" 4 linksnyj, prieveiksmis, žmogus kariuomenės priešakyje, „gerai einas".

A. Vabalas 3 t.

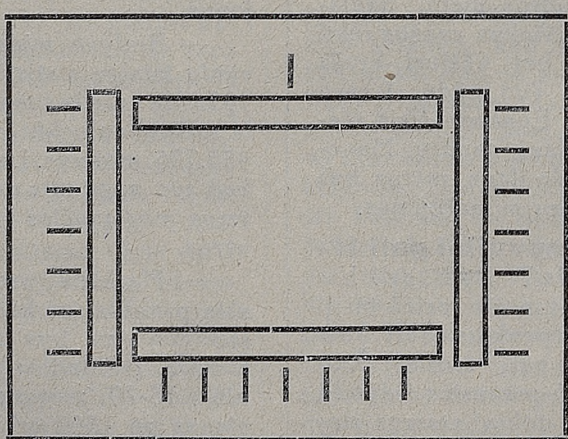
2. Uždavinys.

Medžio viršunėje 60 aršinų aukščio yra pelė, o žemėje prie medžio — katinas. Pelė nusileidžia kasdien $^1/_2$ aršino žemyn, o kiekvieną naktį $^1/_6$ aršino lipa atgal viršun. Katinas kasdien įlipa vieną aršiną viršun, o kiekvieną naktį nusileidžia $^1/_4$ aršino žemyn. Medis auga taip, jog kasdien darosi $^1/_4$ aršino aukštesnis, o kasnakt susitraukia $^1/_8$ aršino.

Kada katinas pasieks pelę ir kaip aukštas bus tuomet medis?

„Lilia" 2 t.

3. Uždavinys. Karčiama.

Karčiamoj prie sienų stovėjo 4 stalai. Įėjo 21 išalkę kareiviai, užsakė pietus, prašydami ir šeimininką, kad kartu su jais valgytų. Susėdo prie stalų taip, kad prie tryjų stalų buvo kareiviai, prie kiekvieno 7, o prie ketvirto atsisėdo šeimininkas.

Kareiviai juokaudami susitarė su šeimininku, kad mokės už visus tas, kuris skaičiuojant liks paskutinis. O skaičiuoti turėjo aplink, imant kartu ir šeimininką, ta kriptimi, kaip eina laikrodžio rodyklės, prie to septintas turėjo būti paliuosuotas. Paliuosuotas galėjo laisvai apleisti karčiamą, nieko nemokėdamas. Paskutinis liko nustebęs... pats šeimininkas. Nuo ko pradėta skaičiuoti?

Pranas 2 t.

4. Uždavinys.

Rasta labai vertingi senoviški dokumentai, kurie sunku jau buvo išskaityti. Raidžių ir kai kurių skaičių vietose liko tik tamsios dėmės. Nurodytuose pavyzdžiuose reikia išskaičiuoti, kokių skaičių trūksta.

1)
```
 ■ 8 4 ■
 2 ■ ■ 3
 -------
 6 5 2 9
```

2)
```
 5 ■ 1 7
 ■ 4 ■ 8
 -------
 6 8 1 ■
```

3)
```
     1 ■ 5
 ■ ■ 1 7
 5 8 ■ ■
 ---------
 ■ 0 8 4 6
```

4)
```
 8 ■ ■ 7
 ■ 3 5 ■
 -------
 6 1 7 7
```

5)
```
 3 ■ 5 7
 ■ 9 8 ■
 -------
   4 ■ 6
```

Bevardis 2 t.

5. Uždavinys.

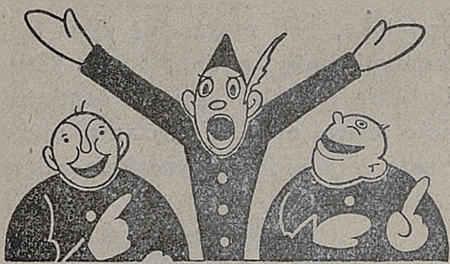
Kiek obuolių turėjau krepšyje, kuriuos padalijau vaikams? Pirmas vaikas gavo pusę visų obuolių ir pusę obuolio; antras—pusę likusių ir pusę obuolio; taip pat trečias gavo pusę likusių ir pusę obuolio. Krepšyj liko 4 obuoliai, be to nebuvo reikalo nė vieno obuolio perpiauti.

Jonas 2 t.

Pasimokinkime dauginti!

Norėdami padauginti vieną skaičių iš kito turime išmokti daugybos lentelę. Visą ją išmokti sunkoka. Pakanka žinoti, kiek yra 2×2; 2×3 ir t.t. net ligi 5×5 ir daugiau nereikia; kas lieka galima lengvai pirštais atlikti.

Sakysime, reikia padauginti net 6 ir 8. Bet $6=5+1$, o $8=5+3$, reikia $6\times8=(5+1)\times(5+3)$. Reikia tat pakelti vienos rankos vieną pirštą ir antros rankos tris pirštus. Pakeltų pirštų suma duos dešimtis (4). Vienetus gausime, padauginę vienos rankos sulenktus pirštus iš kitos rankos sulenktų pirštų: $4\times2=8$. Gavome 48. Visai gerai. Dabar su kitais skaičiais patys pamėginkite.

Ko čia juoktis?

Kalbasi suėję pusberniai:

— Baisa žino, kodėl mano ūsai taip pamažu auga.

— Nes turi didoką nosį, nuo kurios krentu šešėlis ir sulaiko saulės spindulius, nes be saulės niekas neauga.

◎◎

Cicilikas agitatorius kalba apie savo „rojų":

— Žmogus tam tikslui gyvena, kad valgytų, gertų, miegotų ir laisvai linksmintųsi...

Žinai, ponuli, mūsų du paršeliai taip ir daro — atkirto sodietis.

◎◎

Telegrafo biuran įeina trys įkaušę vaikinai. Vienas jų sušunka:

— Prašau tris stiklines degtinės!

— Čia nėra degtinės, čia telegrafas,— aiškina valdininkė.

— Na, tai prašau tris stiklines telegrafo, man vis tiek,—užsispyręs reikalauja baltakės mėgėjas.

◎◎

— Kas reikia daryti, kad patektum į dangų, — klausia kunigas mažą berniuką.

— Reikia pirmiausia numirti, dvasiškas tėveli,—atsakė mažas „teologas".

◎◎

— Juk man padavei sugedusį kiaušinį,—bara svetys restorano savininką.

— Dabar pasaulyje toks sugedimas, kad ir vištos sugedusius kiaušinius deda,— pasiteisino pastarasis.

◎◎

— Mano sūnau, visuomet sakyk tiesą, nors už tai tave turėtų ir bausti. Taigi ar pasižadi niekuomet nemeluoti?

— Gerai, tėti.

— O dabar eik pažiūrėti, kas ten už durų skambina. Jei tai kaimynas, tai pasakyk, kad manęs nėra namie.

◎◎

— Pasakyk, kas tai yra beždžionė?— klausia mokytojas mokinį.

— Beždžionė yra panašus į žmogų sutvėrimas, tiktai, kad turi uodegą ir kad yra labai protingas gyvulys, — paaiškino mokinys.

◎◎

Susitiko du kaimynai ir šnekasi:

— Paveldėjau 1000 auks., bet turiu pasidalinti su savo broliu, — skundžiasi pirmasis.

— Kur tavo tas brolis gyvena? — klausia antrasis.

— Amerikoj.

— O, tai tolimas giminaitis, jam už teks ir 50 auksinų.

◎◎

— Kaip tai? Šiandien jau rugsėjis—o tamsta žadėjai atiduoti man pinigus priešpaskutinę vasario dieną.

— Taip, bet vasaris visai dviejų paskutinių dienų neturi.

◎◎

Keli jaunuoliai gyrėsi savo jėgomis.

— Aš, — sako Jonas, — pakeliu 200 svarų viena ranka.

— O aš,—sako Baltrus,—išlaužiu duris vienu kumščio smogimu.

— O aš pažįstu žmogų, kurs viena ranka sulaiko bėgantį traukinį, — vėl giriasi pirmasis.

— Kas tai galėtų būti? — klausia antrasis.

— O gi traukinio mašinistas.

◎◎

— Turbūt Tamsta čia gyveni visą savo amžių — klausia kaimietį atvykęs mokytas miestietis.

— Dar ne visą — rimtai atsako kaimietis.

◎◎

— Ar matei, Tamsta, bėgantį kiškį,— klausia medžiotojas artoją.

— Taip, mačiau!

— Ar senai bėgo — dar žingeidžiau klausia medžiotojas.

— Prieš dvi savaites—atsakė artojas.

◎◎

— Kada Tamsta grąžinsi man skolą?— klausia žydas skolininką.

— Gedintumeis, Jankeli, esi jau senas ir dar toks žingeidus — atsakė skolininkas.

◎◎

Redaktorius ir leidėjas Antanas Juknevičius. „RUCH" spaustuvė Vilniuje.